

**PROGRAMACIÓN DO
DEPARTAMENTO DE FILOSOFÍA
para as materias LOMCE.**

**I.E.S. OTERO PEDRAYO
(OURENSE).**

CURSO 2022-23

ÍNDICE

1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN	3
2. OBXECTIVOS XERAIS	4
3. CONTRIBUCIÓN AO LOGRO DAS COMPETENCIAS CLAVE.....	5
4. PROGRAMA DAS DISTINTAS MATERIAS (cos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, competencias clave, grao mínimo de consecución para superar a materia)	9
4.1. HISTORIA DA FILOSOFÍA 2º de Bacharelato	9
4.2. PSICOLOXÍA 2º de Bacharelato	20
4.3. ÉTICA E FILOSOFÍA DO DEREITO de 2º de Bacharelato	32
4.4. ORATORIA 2º de Bacharelato	51
4.6. VALORES ÉTICOS	57
B. 2ºESO	58
D. 4ºESO	65
5. METODOLOXÍA	76
6. AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN	79
6.1. AVALIACIÓN INICIAL	79
6.2. AVALIACIÓN E RECUPERACIÓN NO PROCESO DE APRENDIZAXE DO ALUMNADO	80
6.3. PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS PARA A AVALIACIÓN CONTINUA.	82
6.4. PROCEDEMENTO PARA A AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA	82
6.5. PROCEDEMENTO PARA A RECUPERACIÓN DE MATERIAS PENDENTES	83
6.6. AVALIACIÓN DO PROCESO DE ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE	83
7. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.....	84
8. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES	84
9. CONCRECIÓN DE ELEMENTOS TRANSVERSAIS	84
10. ACCIÓNS DE CONTRIBUCIÓN AOS PROXECTOS DO CENTRO	85
10.1. CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR	85
10.2. CONTRIBUCIÓN AO PLAN TIC	86
11. MECANISMOS DEREVISIÓN DA PROGRAMACIÓN	87
12. PROPOSTAS DE MELLORA PARA O VINDEIRO CURSO	88

1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN.

A presente Programación, que se limita as materias do departamento para os cursos de 2º e 4º da ESO e 2º de Bacharelato, ten como base legislativa a LOMCE, Lei Orgánica 8/2013, para a Mellora da Calidade Educativa, e as demais disposicións que a desenvolven e adaptan para a comunidade de Galiza.

O IES Otero Pedrayo está situado no barrio do Posío no concello de Ourense. O seu alumnado da ESO procede da contorna xeográfica e social dese barrio. No Bacharelato amplíase esa contorna chegando a recibir alumnos-as procedentes doutros barrios ou mesmo de concellos limítrofes. As familias do alumnado ocúpanse preferentemente no sector servizos, existindo tamén un amplo número de familias inmigrantes.

Neste curso académico 2022-2023, o departamento de Filosofía do IES Otero Pedrayo está formado por catro profesores definitivos.

As materias LOMCE e horas asignadas ao departamento son as seguintes:

- Historia da Filosofía 2º de Bacharelato (3 grupos diúrno e 1 de nocturno: 16 horas).
- Psicoloxía de 2º de Bacharelato (3 grupos de diúrno e 1 de nocturno: 12 horas).
- Ética e Filosofía do Dereito en 2º de Bacharelato (1 grupo: 2 horas).
- Oratoria en 2º de Bacharelato (2 grupos: 2 horas).
- Valores Éticos (de 2º e 4º da ESO; en total, 8 grupos -4 e 4, respectivamente-: 8 horas)

En total son 40 horas lectivas repartidas en dúas quendas, correspondéndolle 7 horas á quenda de nocturno.

Ás materias LOMCE habería que engadir as materias LOMLOE, que son:

- Filosofía 1º de Bacharelato (6 grupos de diúrno e 1 de nocturno: 21 horas).
- Educación en Valores Cívicos e Éticos (3 grupos: 3 horas).
- Obradoiro de 1º ESO (3 grupos: 6 horas).

En total son 30 horas lectivas repartidas en dúas quendas, correspondéndolle 3 horas á quenda de nocturno.

Tendo en conta todas as materias, LOMCE e LOMLOE, o departamento imparte 70 horas lectivas repartidas en dúas quendas, correspondéndolle 10 horas á quenda de nocturno.

A relación de profesores e asignación de materias é a que segue:

• **Antonio Fernández Seoane** (xefe de departamento; imparte 17 sesións, todas en diúrno):

- Historia da Filosofía: 1 grupos, 4 horas.
- Psicoloxía: 2 grupos, 6 horas.
- Oratoria: 1 grupo, 1 hora.
- Filosofía de 1º de Bacharelato: 2 grupos, 6 horas.

- **Eloi Hervella González** (imparte 19 sesións; 9 en diúrno e 10 en nocturno):
 - Historia da Filosofía: 1 grupo en nocturno, 4 horas.
 - Psicoloxía: 1 grupo en diurno e 1 grupo en nocturno, 6 horas.
 - Filosofía: 2 grupos en diurno e 1 grupo en nocturno, 9 horas.
- **María Soledad Rodríguez Vázquez** (imparte 17 sesións, todas en diúrno):
 - Valores Éticos de 2º da ESO: 4 grupos, 4 horas.
 - Valores Éticos de 4º da ESO: 4 grupos, 4 horas.
 - Educación en Valores Cívicos e Éticos: 3 grupos, 3 horas.
 - Obradoiro de 1º ESO: 3 grupos, 6 horas.
- **Abraham Rubín Álvarez** (imparte 17 horas, todas en diurno):
 - Historia da Filosofía: 2 grupos, 8 horas.
 - Ética e Filosofía do Dereito: 1 grupo, 2 horas.
 - Oratoria: 1 grupo, 1 hora.
 - Filosofía de 1º de Bacharelato: 2 grupos, 6 horas.

2. OBXECTIVOS XERAIS.

Os obxectivos xerais que marcan os principios básicos desta programación son os seguintes:

- a) Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa.
- b) Consolidar unha madurez persoal e social que lles permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.
- c) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes, e en particular a violencia contra a muller e impulsar a igualdade real e a non-discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.
- d) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe, e como medio de desenvolvemento persoal.
- e) Dominar, tanto na súa expresión oral como escrita, a lingua española e, no seu caso, a lingua cooficial da súa Comunidade Autónoma.

- f) Expresarse con fluidez e corrección nunha ou en máis linguas estranxeiras.
- g) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información y a comunicación.
- h) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de forma solidaria no desenvolvemento e mellora do seu entorno social.
- i) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elegida.
- j) Comprender os elementos e procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e a tecnoloxía no cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente.
- k) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.
- l) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.
- m) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer el desenvolvemento personal e social.
- n) Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade vial.

3. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

As competencias clave tal e como son enumeradas e descritas na Orde EDC/65/2015, do 21 de xaneiro, son as seguintes:

- *CCL: Comunicación lingüística.*
- *CMCCT: Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.*
- *CD: Competencia dixital.*
- *CAA: Aprender a aprender.*
- *CSC: Competencias sociais e cívicas.*

- *CSIEE: Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.*
- *CCEC: Conciencia e expresións culturais.*

Cabe indicar que estas competencias básicas están estreitamente relacionadas cos principios básicos do departamento de Filosofía e atinxen en especial coa competencia social e cidadá. Neste senso cabe incidir na preocupación por algúns aspectos dos propios contidos curriculares, en especial no desenvolvemento da materia de Valores Éticos:

- *A igualdade entre os sexos ou a loita contra as formas de exclusión social ou discriminación.*
- *A responsabilidade polo coidado do medio ambiente ou pola orientación do desenvolvemento tecnocientífico.*
- *Os modos de participación no debate cidadán en pos dunha actitude que defenda os valores e as formas de organización social democráticos.*
- *A relevancia dos Dereitos Humanos e da súa evolución histórica..*
- *achegamento á pluralidade social ou ao carácter da globalización e as súas implicacións.*

Así pois, esta competencia está totalmente imbricada no mesmo desenvolvemento dos contidos desta área do currículo.

Ademais, no seu desenvolvemento debe propiciarse a adquisición de habilidades para vivir en sociedade e para exercer unha forma plena de cidadanía democrática. Así, cabe indicar que *todas as materias do departamento favorecen o desenvolvemento de destrezas que permiten:*

- participar, tomar decisións, elixir a forma axeitada de comportarse en determinadas situacións e responsabilizarse das consecuencias derivadas das decisións adoptadas;
- contribuír a reforzar a autonomía, a autoestima e a identidade persoal, a tomar conciencia e facilitar a expresión dos propios pensamentos, valores, sentimentos e accións;
- impulsar os vínculos persoais baseados nos valores da convivencia e a participación, xerando sentimentos non excluíntes e a interiorizar o valor de respecto, así como a aceptar e usar convencións e normas sociais facilitadoras da convivencia;
- consolidar os valores de cooperación, de solidariedade, de xustiza e de non violencia grazas a sensibilización ante as situacións de discriminación e inxustiza;
- abrir as portas a tomar conciencia da necesidade do compromiso e da participación tanto no ámbito persoal coma no social;

- fomentar a práctica do diálogo como medio para afrontar e resolver as situacións de conflito mediante procedementos non violentos;
- favorecer a identificación e reflexión crítica sobre os valores do contorno, da Constitución española e do Estatuto de Autonomía de Galicia, ofrecendo como referente ético os valores da DUDH.

Igualmente estas materias potencian o desenvolvemento da competencia da autonomía e iniciativa persoal, xa que:

- modo de alcanzar esa competencia depende precisa do coñecemento dun mesmo, do autocontrol e do equilibrio emocional, derivado do recto coñecemento e reflexión sobre as relacións entre intelixencia, sentimentos e emocións.
- a formación dun código moral propio e autónomo aséntase nalgunha medida no coñecemento das distintas teorías éticas.

Tamén nos procedementos aténdese a esta competencia pois:

- a argumentación, a elaboración de ideas propias, o estudo de casos que esixen un posicionamento persoal sobre un problema e a procura de posibles solucións;
- a necesidade de planificar, tomar decisións con criterio propio e asumir a responsabilidade da elección;
- a formulación e resolución autónoma e democrática de dilemas morais;...
- son aspectos que sen dúbida deben contribuír a desenvolver esa competencia básica.

Podemos atopar ademais unha serie de contidos curriculares -anque non centrais, si moi relevantes- relativos á competencia no coñecemento e interacción co mundo físico, a saber:

- uso responsable dos recursos naturais,
 - a necesidade de preservar o ambiente,
 - a potenciación dun consumo responsable e
 - a promoción dunha forma de vida saudable.

Finalmente, cabe lembrar que no desenvolvemento procedimental contribúese ao desenvolvemento doutras competencias.

A competencia en comunicación lingüística está marcada polo uso sistemático do diálogo e do debate contribúe, pois debater en serio esixe exercitarse na escoita, a exposición e a argumentación e para iso é necesario verbalizar os conceptos, facer explícitas as ideas, formar os xuízos e estruturalos de forma coherente.

O desenvolvemento de habilidades sociais para a convivencia nunha sociedade plural esixe ser quen de apreciar os distintos feitos culturais e deleitarse coa riqueza das distintas manifestacións artísticas dos distintos grupos humanos en distintas épocas e lugares, expresión do intelecto e sensibilidade humanas. Motivos e razóns para mellorar a competencia cultural e artística.

Pero, se hai dúas competencias que -dadas as excepcionais circunstancias deste curso- terán unha especial relevancia serán as que promoven a capacidade de aprender a aprender e a dixital.

En canto á primeira, o desenvolvemento da competencia de aprender a aprender atopámola a través da educación afectivo emocional porque:

- facilita o recoñecemento das propias capacidades e carencias e as habilidades para sacar proveito das primeiras e superar as segundas;
- desenvolvemento do diálogo e a valoración das razóns doutras persoas require admitir a diversidade de respostas ante un mesmo problema.

En canto á segunda, cabe apuntar que o estímulo das destrezas orientadas á recompilación e á síntese de información, á transformación da información en coñecemento, ao desenvolvemento das habilidades sociais que permiten o traballo en equipo (a través dos distintos recursos que nos proporcionan os recursos telemáticos) favorecen tamén as aprendizaxes posteriores. A necesidade de buscar, obter, analizar, sintetizar e relacionar a información procedente de distintas fontes, comprendela e integrala para producir coñecemento, comunicala, facer inferencias e deducións son procedementos que contribúen tamén a desenvolver a competencia tratamento da información e competencia dixital.

4. PROGRAMACIÓN DAS DISTINTAS MATERIAS (cos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, competencias clave e grao mínimo de consecución para superar a materia).

4.1. HISTORIA DA FILOSOFÍA 2º de BACHARELATO.

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato			
Ob .	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
1ª avaliación			
Bloque 1. Contidos transversais			
b d e h	B1.1. Comentario de texto. B1.2. Diálogo filosófico e argumentación.	B1.1. Realizar a análise de fragmentos dos textos máis salientables da historia da filosofía, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros/as autores/as ou problemas.	HFB1.1.1. Comprende o sentido global dos textos máis salientables dos/das autores/as estudados/as, recoñecendo a orde lóxica da argumentación e as formulacións que se defenden, e é quen de transferir os coñecementos a outros/as autores/as ou problemas.
			HFB1.1.2. Analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e as ideas relevantes, e recoñece a súa estrutura e a orde lóxica das súas ideas.
			HFB1.1.3. Argumenta a explicación das ideas presentes no texto, en relación coa filosofía do/da autor/a e os contidos estudados.
a b c d e	B1.2. Diálogo filosófico e argumentación.	B1.2. Argumentar con claridade e capacidade crítica, oralmente e por escrito, as súas propias opinións, dialogando de xeito razoado con posicións diferentes.	HFB1.2.1. Argumenta as súas propias opinións con claridade e coherencia, tanto oralmente como por escrito.
			HFB1.2.2. Utiliza o diálogo racional na defensa das súas opinións, e valora a diversidade de ideas e, á vez, apoiándose nos aspectos comúns.
b d e g	B1.3. Ferramentas de aprendizaxe e investigación da filosofía.	B1.3. Aplicar adecuadamente as ferramentas e os procedementos do traballo inte-	HFB1.3.1. Sintetiza correctamente a filosofía de cada autor/a, mediante resumos e clasifícaos nos núcleos temáticos que atravesan a historia da filosofía: realidade, coñecemento, ser humano, ética e política.

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato			
Ob .	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
m		lectual á aprendizaxe da filosofía, realizando traballos de organización e investigación dos contidos.	<p>HFB1.3.2. Elabora listaxes de vocabulario de conceptos, comprende o seu significado, organízalos en esquemas ou mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos.</p> <p>HFB1.3.3. Selecciona información de distintas fontes, bibliográficas e de internet, e recoñece as fontes fiables.</p> <p>HFB1.3.4. Realiza redaccións ou disertacións, traballos de investigación e proxectos que impliquen un esforzo creativo e unha valoración persoal.</p>
d g m	B1.4. Aplicación das competencias de tecnoloxías da información e da comunicación á historia da filosofía.	B1.4. Utilizar as tecnoloxías da información e da comunicación na realización e na exposición dos traballos de investigación filosófica.	<p>HFB1.4.1. Utiliza as ferramentas informáticas e da web 2.0. (wikis, blogs, redes sociais, procesador de textos, presentación de diapositivas ou recursos multimedia, etc.) para o desenvolvemento dos traballos.</p> <p>HFB1.4.2. Realiza procuras avanzadas en internet sobre os contidos da investigación.</p> <p>HFB1.4.3. Colabora en traballos colectivos de investigación sobre os contidos estudados utilizando as TIC.</p>
Bloque 2. A filosofía na Grecia antiga			
B c d e h	<p>B2.1. Orixe da filosofía grega. Os presocráticos: resposta á orixe do cosmos.</p> <p>B2.2. Dialéctica socrática.</p> <p>B2.3. Convencionalismo democrático e relativismo dos sofistas</p> <p>B2.4. Platón: ontoloxía e coñecemen-</p>	<p>B2.1. Coñecer a orixe da filosofía en Grecia e comprender o primeiro gran sistema filosófico, o de Platón, analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e a dimensión</p>	<p>HFB2.1.1. Utiliza conceptos de Platón como idea, mundo sensible, mundo inteligible, ben, razón, doxa, episteme, universal, absoluto, dualismo, reminiscencia, transmigración, mímese, methexe, virtude e xustiza, entre outros, e aplícalos con rigor.</p> <p>HFB2.1.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Platón, analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e a dimensión antropolóxica e</p>

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato			
Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
.	to; concepción dualista do ser humano; dimensión antropolóxica e política; autor e o seu contexto.	antropolóxica e política da virtude, en relación coa filosofía presocrática e o xiro antropolóxico de Sócrates e os Sofistas, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Grecia antiga, e apreciando criticamente o seu discurso.	política da virtude. HFB2.1.3. Distingue as respostas da corrente presocrática en relación á orixe do Cosmos, os conceptos fundamentais da dialéctica de Sócrates e o convencionalismo democrático e o relativismo moral dos sofistas, identificando os problemas da filosofía antiga, e relacionando esas respostas coas solucións achegadas por Platón. HFB2.1.4. Respecta o esforzo da filosofía de Platón por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Grecia antiga, valorando positivamente o diálogo como método filosófico, o nacemento das utopías sociais, o sentido do gobernante-filósofo ou a súa defensa da inclusión das mulleres na educación.
B d e h	B2.5. A física de Demócrito. B2.6. Problemas da filosofía antiga e solución de Aristóteles. B2.7. Aristóteles: metafísica, física, coñecemento, ética eudemonista e política. Comparación coa filosofía platónica. O autor e o seu contexto.	B2.2. Entender o sistema teleolóxico de Aristóteles, en relación co pensamento de Platón e a física de Demócrito, e valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e cos cambios socioculturais da Grecia antiga.	HFB2.2.1. Utiliza con rigor conceptos do marco do pensamento de Aristóteles, como substancia, ciencia, metafísica, materia, forma, potencia, acto, causa, efecto, teleoloxía, lugar natural, indución, dedución, abstracción, alma, monismo, felicidade e virtude, entre outros. HFB2.2.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais de Aristóteles, examinando a súa concepción da metafísica e da física, o coñecemento, a ética eudemonística e a política, en comparación coas teorías de Platón. HFB2.2.3. Describe as respostas da física de Demócrito, identificando os problemas da filosofía antiga, e relaciona esas respostas coas solucións achagadas por Aristóteles. HFB2.2.4. Estima e razoa o esforzo da filosofía de Aristóteles por contribuír ao desenvolvemento do pensamento occidental, valorando positivamente a formulación

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato			
Ob .	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
			científica das cuestións.
D e h l	B2.8. Doutrinas éticas helenísticas: Epicureísmo, Estoicismo e Escepticismo. B2.9. Científicos helenísticos. B2.10. Biblioteca de Alexandría.	B2.3. Coñecer as escolas éticas no helenismo, valorar o seu papel e recoñecer a repercusión dos grandes científicos helenísticos, apreciando a Biblioteca de Alexandría.	HFB2.3.1. Describe as respostas das doutrinas éticas helenísticas, e identifica algúns dos grandes logros da ciencia alexandrina.
2ª avaliación			
Bloque 3. A filosofía medieval			
b c d e h	B3.1. Cristianismo e filosofía. Agostiño de Hipona:	B3.1. Explicar a orixe do pensamento cristián e o seu encontro coa filosofía a través das ideas fundamentais de Agostiño de Hipona.	HFB3.1.1. Explica o encontro da filosofía e a relixión cristiá nas súas orixes, a través das teses centrais do pensamento de Agostiño de Hipona: teoría da iluminación, filosofía da historia, o problema da certeza e a defensa da liberdade.
d e h	B3.2. Escolástica medieval. Tomé de Aquino: relacións de razón e fe. As “cinco vías”. Lei moral. Relación coa filosofía antiga e coa agostiniana, a xudía e o nominalismo. O autor e o seu contexto.	B3.2. Coñecer a síntese de Tomé de Aquino, en relación co agostinismo, a filosofía árabe e xudía, e o nominalismo, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e nos cambios socioculturais da Idade Media.	HFB3.2.1. Define conceptos de Tomé de Aquino, como razón, fe, verdade, deus, esencia, existencia, creación, inmortalidade, lei natural, lei positiva e precepto, entre outros, e aplícaos con rigor. HFB3.2.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Tomé de Aquino, distinguindo a relación entre fe e razón, as vías de demostración da existencia de Deus, e a lei moral, en comparación coas teorías da filosofía Antiga. HFB3.2.3. Discrimina as respostas do agostinismo, a filosofía árabe e xudía, e o nominalismo, identificando os problemas

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato			
Ob.	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
			da filosofía medieval, en relación coas solucións achegadas por Tomé de Aquino.
			HFB3.2.4. Valora o esforzo da filosofía de Tomé de Aquino por contribuír ao desenvolvemento das ideas e os cambios sociais da Idade Media, xulgando positivamente a universalidade da lei moral.
D e h	B3.4. Crise da Escolástica no século XIV: nominalismo de Guillerme de Ockham. Relacións entre razón e fe. Novo pulo para a ciencia.	B3.3. Coñecer algunha das teorías centrais do pensamento de Guillerme de Ockham, cuxa reflexión crítica supuxo a separación entre razón e fe, a independencia da filosofía e o novo pulo para a ciencia.	HFB3.3.1. Coñece as teses centrais do nominalismo de Guillerme de Ockham e a súa importancia para a entrada na modernidade.
Bloque 4. A filosofía na Modernidade e na Ilustración			
B c d e h l	B4.1. Filosofía no Renacemento. Humanismo novo concepto da natureza humana. B4.2. Bacon. Osídola B4.3. Implicacións da revolución científica. B4.4. Realismo político de Maquiavelo.	B4.1. Comprender a importancia do Renacemento, valorando o humanismo, as propostas de F. Bacon e as implicacións da Revolución Científica, e coñecer as teses do realismo político de N. Maquiavelo.	HFB4.1.1. Comprende a importancia intelectual do xiro do pensamento científico que se deu no Renacemento, e describe as respostas da filosofía humanista sobre a natureza humana. HFB4.1.2. Explica as ideas ético-políticas fundamentais de N. Maquiavelo e compáraas cos sistemas ético-políticos anteriores.
B c d e	B4.5. Descartes: O método, o " <i>cogito</i> " (coñecemento e realidade) e o dualismo antropolóxico.	B4.2. Entender o racionalismo de Descartes, distinguíndoo e relacionándoo coa fi-	HFB4.2.1. Identifica conceptos de Descartes como razón, certeza, método, dúbida, hipótese, " <i>cogito</i> ", idea, substancia e subxectivismo, entre outros, e aplícaos con rigor.

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato			
Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
h	B4.6. Comparación do autor coa filosofía antiga e medieval, e relación coa Moderna. O autor e o seu contexto.	losofía humanista e o monismo panteísta de Spinoza, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e nos cambios socioculturais da Idade Moderna.	<p>HFB4.2.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Descartes, analizando o método e a relación entre coñecemento e realidade a partir do "cogito" e o dualismo no ser humano, en comparación coas teorías da filosofía antiga e da medieval.</p> <p>HFB4.2.3. Identifica os problemas da filosofía moderna e relaciónaos coas solucións aportadas por Descartes.</p> <p>HFB4.2.4. Estima e razoa o esforzo da filosofía de Descartes por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, e valora a universalidade da razón cartesiana.</p>
B c d e h l	<p>B4.7.Hume: o coñecemento, crítica á causalidade e á substancia. Emotivismo moral. Comparación coa filosofía anterior. O autor e o seu contexto</p> <p>B4.8.Locke: liberalismo político.</p>	B4.3. Coñecer o empirismo de Hume en relación co liberalismo político de Locke, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna.	<p>HFB4.3.1. Utiliza conceptos de Hume como escepticismo, crítica, experiencia, percepción, inmanencia, asociación, impresións, ideas, hábito, contradición, causa, crenza, sentimento, mérito, utilidade, felicidade, contrato social, liberdade e deber, entre outros, e úsaos con rigor.</p> <p>HFB4.3.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais de Hume, distinguindo os principios e os elementos do coñecemento respecto á verdade, a crítica á causalidade e á substancia, e o emotivismo moral, en comparación coas teorías da filosofía antiga e da medieval, e co racionalismo moderno.</p> <p>HFB4.3.3. Coñece e explica as ideas centrais do liberalismo político de Locke, identificando os problemas da filosofía moderna, e relaciónaos coas solucións aportadas por Hume.</p> <p>HFB4.3.4. Valora o esforzo da filosofía de Hume por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da</p>

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato			
Ob.	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
			Idade Moderna, xulgando positivamente a procura da felicidade colectiva.
B c d e h	B4.9. Ilustración francesa. Rousseau: crítica á civilización, o estado de natureza, o contrato social, vontade xeral.	B4.4. Coñecer os principais ideais dos ilustrados franceses, aprofundando no pensamento de Rousseau, e valorar a importancia do seu pensamento para o xurdimento da democracia mediante unha orde social desde a natureza humana.	HFB4.4.1. Comprende os ideais que impulsaron os ilustrados franceses, e explica o sentido e transcendencia do pensamento de Rousseau, a súa crítica social, a crítica á civilización, o estado de natureza, a defensa do contrato social e a vontade xeral.
B c d e h	B4.10. Idealismo transcendental. Kant: as facultades e límites do coñecemento. 4.11. Lei Moral e paz perpetua. B4.12. Relación do proxecto ilustrado de Rousseau coa filosofía Moderna e Kant. B4.13. Comparación coas teorías da filosofía antiga, medieval e moderna.	B4.5. Comprender o idealismo crítico de Kant, en relación co racionalismo de Descartes, o empirismo de Hume e a filosofía ilustrada de Rousseau, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna.	HFB4.5.1. Aplica conceptos de Kant como sensibilidade, entendemento, razón, crítica, transcendental, ciencia, innato, xuízo, a priori, a posteriori, facultade, intuición, categoría, ilusión transcendental, idea, lei, fenómeno, nómeno, vontade, deber, imperativo categórico, autonomía, postulado, liberdade, dignidade, persoa, paz e pacto, entre outros, e utilízalos con rigor. HFB4.5.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Kant, analizando as facultades e os límites do coñecemento, a lei moral e a paz perpetua, comparándoas coas teorías da filosofía antiga, medieval e moderna. HFB4.5.3. Describe a teoría política de Rousseau, identificando os problemas da filosofía moderna e relacionándoa coas solucións achegadas por Kant. HFB4.5.4. Respecta e razoa o esforzo da filosofía de Kant por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios so-

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato			
Ob.	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
			cioculturais da Idade Moderna, e valora a dignidade e a procura da paz entre as nacións
3ª avaliación			
Bloque 5. A filosofía contemporánea			
B c d e h	B5.1. Marx: o materialismo histórico, a crítica ao idealismo, á alienación e á ideoloxía, e a súa visión humanista do individuo. B5.2. Relación de Marx cos problemas da filosofía contemporánea. O autor e o seu contexto.	B5.1. Entender o materialismo histórico de Marx, en relación co idealismo de Hegel e con Feuerbach, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e nos cambios socioculturais da Idade Contemporánea.	HFB5.1.1. Identifica conceptos de Marx como dialéctica, materialismo histórico, praxe, alienación, infraestrutura, superestrutura, forzas produtivas, medios de produción, loita de clases, traballo, plusvalor e humanismo, entre outros, e utilízalos con rigor.
			HFB5.1.2. Coñece e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Marx, examinando o materialismo histórico e a crítica ao idealismo, á alienación e á ideoloxía, e expón a súa visión humanista do individuo.
			HFB5.1.3. Identifica os problemas da filosofía contemporánea en relación coas solucións achegadas por Marx.
			HFB5.1.4. Valora o esforzo da filosofía de Marx por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, xulgando positivamente a defensa da igualdade social.
B c d e h	B5.3. Nietzsche: crítica á metafísica, á moral e á ciencia; a verdade como metáfora. B5.4. O superhome, como resultado da inversión de valores e a vontade de poder, e comparación coas teorías da filosofía antiga,	B5.2. Comprender o vitalismo de Nietzsche en relación co vitalismo de Schopenhauer, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Contemporánea.	HFB5.2.1. Define conceptos de Nietzsche como crítica, traxedia, intuición, metáfora, convención, perspectiva, xenealoxía, transvaloración, nihilismo, superhome, vontade de poder, e eterno retorno, entre outros, e aplícalos con rigor.
			HFB5.2.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Nietzsche, considerando a crítica á metafísica, á moral e á ciencia, a verdade como metáfora, e a afirmación do superhome,

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato			
Ob .	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
	<p>medieval, moderna e contemporánea. O autor e o seu contexto.</p> <p>B5.5. Vontade en Schopenhauer.</p>		<p>como resultado da inversión de valores e a vontade de poder, en comparación coas teorías da filosofía antiga, medieval, moderna e contemporánea.</p> <p>HFB5.2.3. Distingue as respostas de Schopenhauer na súa afirmación da vontade e identifica os problemas da filosofía contemporánea, en relación coas solucións de Nietzsche.</p> <p>HFB5.2.4. Estima o esforzo da filosofía de Nietzsche por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, e valora a defensa da verdade e da liberdade.</p>
B c d e h	<p>B5.6. Filosofía española. Ortega y Gasset: a súa relación con posturas filosóficas como o realismo, o racionalismo, o vitalismo ou o existencialismooutras posturas filosóficas. O autor e o seu contexto.</p>	<p>B5.3. Entender o raciovitalismo de Ortega y Gasset en relación con figuras da filosofía española, como Unamuno, e do pensamento europeo, e valorar as influencias que recibe e a repercusión do seu pensamento no desenvolvemento das ideas e a rexeneración social, cultural e política de España.</p>	<p>HFB5.3.1. Utiliza conceptos de Ortega y Gasset e aplícaos con rigor, como obxectivismo, ciencia, europeización, filosofía, mundo, circunstancia, perspectiva, razón vital, raciovitalismo, vida, categoría, liberdade, idea, crenza, historia, razón histórica, xeración, home-masa e home selecto, entre outros.</p> <p>HFB5.3.2. Comprende e explica as teorías fundamentais da filosofía e da análise social de Ortega y Gasset, en relación con posturas filosóficas como o realismo, o racionalismo, o vitalismo ou o existencialismo.</p> <p>HFB5.3.3. Respecta o esforzo da filosofía de Ortega y Gasset por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais e culturais da Idade Contemporánea española, e valorao seu compromiso coa defensa da cultura e da democracia.</p>
B c d e h	<p>B5.7. Filosofía crítica da escola de Frankfurt. A crítica a razón ilustrada e á idea de progreso.</p>	<p>B5.4. Coñecer as teses fundamentais da crítica da Escola de Frankfurt, analizando a racionalidade</p>	<p>HFB5.4.1. Identifica conceptos de Habermas, como coñecemento, interese, consenso, verdade, enunciado, comunicación, desigualdade, ou mundo da vida, e conceptos da filosofía posmoderna, como deconstrución, diferenza, cultura, texto, arte, e co-</p>

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato			
Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
.	<p>B5.8. Racionalidade dialóxica de Habermas: os intereses do coñecemento e a acción comunicativa.</p> <p>B5.9. Contribución de Habermas de desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais na I. Contemporánea.</p> <p>B5.10. Pensamento posmoderno: principais teses dos filósofos posmodernos, como Vattimo, Lyotard e Baudrillard, e reflexión sobre a súa vixencia actual.</p>	<p>dade dialóxica de Habermas, relacionándoo coa filosofía crítica da Escola de Frankfurt, e valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Contemporánea.</p> <p>Coñecer as teses máis definatorias do pensamento posmoderno, identificando as teses fundamentais de Vattimo, Lyotard e Baudrillard, e valorar criticamente a súa repercusión no pensamento filosófico a partir de finais do século XX.</p>	<p>municación, entre outros, aplicándoos con rigor.</p> <p>HFB5.4.2. Entende e explica as teorías da filosofía de Habermas, distinguindo os intereses do coñecemento e a acción comunicativa.</p> <p>HFB5.4.3. Identifica as respostas da filosofía crítica da escola de Frankfurt e reflexiona sobre elas, identificando os problemas da filosofía contemporánea.</p> <p>HFB5.4.4. Estima o esforzo da filosofía de Habermas e do pensamento posmoderno por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, e valora o seu esforzo na defensa do diálogo racional e o respecto á diferenza.</p> <p>HFB5.4.5. Coñece as teses do pensamento posmoderno: a crítica á razón ilustrada, á idea de progreso, ao pensamento totalizador e á trivialización da existencia, o crepúsculo do deber, ou a perda do suxeito fronte á cultura de masas.</p> <p>HFB5.4.6. Explica as principais teses dos filósofos posmodernos, como Vattimo, Lyotard e Baudrillard.</p>

GRADO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN DE CADA ESTÁNDAR.

Filosofía grega:

- A orixe do cosmos na corrente presocrática.
- Dialéctica socrática e relativismo dos sofistas.
- Realidade e coñecemento en Platón.
- Platón: antropoloxía e política.
- Física e metafísica en Aristóteles.
- Ética e política en Aristóteles.

Filosofía medieval:

- O problema razón/fe na filosofía medieval.

Filosofía moderna:

- Descartes: o problema do método e a evidencia do cogito.
- O liberalismo político de Locke.
- Hume: crítica das ideas de sustancia e causalidade.
- Razón e progreso na Ilustración.
- Os límites do coñecemento en Kant.
- A lei moral en Kant.

Filosofía contemporánea:

- Alienación e ideoloxía en Marx.
- Nietzsche: crítica da cultura occidental.
- Ortega y Gasset: a razón vital.

4.2. PSICOLOXÍA de 2º de BACHARELATO.

Psicología. 2º de bacharelato			
Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
1ª avaliación			
Bloque 1. A psicología como ciencia			
b e h l	<p>B1.1. A psicología desde as súas orixes en Grecia ata o século XIX.</p> <p>B1.2. Constitución da psicología como saber autónomo: Wundt, Watson, James e Freud.</p> <p>B1.3. Diversidade de acepcións do termo psicología na súa evolución.</p> <p>B1.4. Obxecto propio da psicología. A psicología e outros saberes.</p>	<p>B1.1. Entender e apreciar a especificidade e a importancia do coñecemento psicolóxico, como ciencia que trata da conduta e os procesos mentais do individuo, valorando que se trata dun saber e unha actitude que estimula a crítica, a autonomía, a investigación e a innovación.</p>	<p>PSB1.1.1. Explica e constrúe un marco de referencia global da psicología, desde as súas orixes en Grecia (nas filosofías de Platón e Aristóteles), ata o seu recoñecemento como saber independente da man de Wundt, Watson, James e Freud, definindo as acepcións do termo psicología ao longo da súa evolución, desde o etimolóxico, como "ciencia da alma", aos achegados polas correntes actuais: condutismo, cognitivismo, psicanálise, humanismo ou Gestalt.</p> <p>PSB1.1.2. Recoñece as cuestións e os problemas que investiga a psicología desde os seus inicios, distinguindo a súa perspectiva das proporcionadas por outros saberes.</p>
d e l	<p>B1.5. Obxectivos que caracterizan a psicología.</p> <p>B1.6. Facetas teórica e práctica da psicología, e ámbitos de aplicación.</p> <p>B1.7. Metodoloxías da investigación psicolóxica: métodos e obxectivos.</p>	<p>B1.2. Identificar a dimensión teórica e práctica da psicología, os seus obxectivos, as súas características e as súas ramas e técnicas de investigación, relacionándoas, como ciencia multidisciplinar, con outras ciencias cuxo fin é a comprensión dos fenómenos humanos, como a filosofía, a bioloxía, a antropoloxía, a</p>	<p>PSB1.2.1. Explica a importancia dos obxectivos da psicología: describir, explicar, predicir e modificar.</p> <p>PSB1.2.2. Distingue e relaciona as facetas teórica e práctica da psicología, e identifica as ramas en que se desenvolven (clínica e da saúde, da arte, das actividades físico-deportivas, da educación, forense, da intervención social, ambiental, etc.), investigando e valorando a súa aplicación nos ámbitos de atención na comunidade, como na familia e na infancia, na terceira idade, en minusvalías, muller, xuventude, minorías sociais e inmigrantes, cooperación para o desenvolvemento, etc.</p> <p>PSB1.2.3. Describe a utilidade das distintas técnicas e metodoloxías de investiga-</p>

Psicología. 2º de bacharelato			
Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
		economía, etc.	ción psicolóxica (como son a introspección, a fenomenoloxía, a hermenéutica, os test, a entrevista persoal, dinámica de grupos, etc.) e os seus obxectivos (observación, descrición, experimentación, explicación, estudos de casos,...).
a d e g h	<p>B1.8. Achegas máis importantes da psicoloxía na comprensión dos fenómenos humanos. Problemas tratados e conclusións ofrecidas.</p> <p>B1.9. Teorías psicolóxicas: psicanálise, condutismo, teoría cognitiva, Gestalt, humanismo e psicobioloxía.</p> <p>B1.10. Textos de autores como W. Wundt, S. Freud, A. Maslow, W. James e B. F. Skinner, entre outros.</p>	<p>B1.3. Recoñecer as achegas máis importantes da psicoloxía, desde os seus inicios ata a actualidade, identificando os principais problemas formulados e as súas solucións a través das correntes psicolóxicas contemporáneas, realizando unha análise crítica de textos significativos da psicoloxía, identificando súas problemáticas.</p>	<p>PSB1.3.1. Recoñece a importancia das achegas que a psicoloxía realizou na comprensión dos fenómenos humanos, e identifica os problemas e as súas conclusións.</p> <p>PSB1 3.2. Utiliza a súa capacidade de aprender a aprender, realizando os seus propios mapas conceptuais, utilizando medios informáticos, acerca das seguintes teorías: psicanálise, condutismo, teoría cognitiva, Gestalt, humanismo e psicobioloxía, expoñendo as súas pesquisas mediante presentacións gráficas, en medios audiovisuais.</p> <p>PSB1.3.3. Analiza e valora criticamente textos sobre os problemas, as funcións e as aplicacións da Psicoloxía de autores como W. Wundt, S. Freud, A. Maslow, W. James e B. F. Skinner, entre outros.</p>
Bloque 2. Fundamentos biolóxicos da conduta			
e g h i	<p>B2.1. Anatomía do encéfalo humano. Comparativa co doutros animais.</p> <p>B2.2. Filoxénese da evolución do cerebro humano e relación coa conduta.</p>	<p>B2.1. Explicar a evolución do cerebro humano desde un enfoque antropolóxico, distinguindo as súas características específicas das doutros animais.</p>	<p>PSB2.1.1. Identifica, contrasta e valora a nivel anatómico diferentes tipos de encéfalos animais en comparación co humano, valéndose de medios documentais.</p> <p>PSB2.1.2. Investiga a través de internet a filoxénese humana e a evolución do cerebro, explicando e apreciando a relación directa que mantén co desenvolvemento da conduta humana.</p>
d	B2.3. Morfoloxía da	B2.2. Analizar a	PSB2.2.1. Realiza unha presentación, con

Psicología. 2º de bacharelato			
Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
e g i	neurona. Sinapse, impulso nervioso e neurotransmisores. B2.4. Áreas do cerebro e as funcións que executan.	organización do SNC, fundamentalmente do encéfalo humano, distinguindo as localizacións e as funcións que determinan a conduta dos individuos	medios informáticos, en colaboración grupal, sobre a morfoloxía neuronal e a sinapse, describindo o proceso de transmisión sináptica e os factores que a determinan, o impulso nervioso e os neurotransmisores. PSB2.2.2. Localiza nun debuxo e explica a organización das áreas cerebrais e as súas funcións.
e h i l	B2.5. Técnicas de investigación da actividade cerebral: anxiogramas, EEG, TAC, TEP, IRM, intervencións directas e estudo de casos. B2.6. Impulso desas técnicas de investigación para o estudo do comportamento e a solución de patoloxías.	B2.3. Entender as técnicas actuais de investigación do cerebro e o seu impacto no avance científico acerca da explicación da conduta e na superación dalgúns trastornos e doenzas mentais.	PSB2.3.1. Describe e compara as técnicas científicas de investigación do cerebro: anxiogramas, EEG, TAC, TEP, IRM, intervencións directas e estudo de casos. PSB2 3.2. Analiza e aprecia o impulso que estas técnicas de investigación cerebral lle deron ao coñecemento do comportamento humano e á solución dalgunhas patoloxías.
a c e g i	B2.7. Bases xenéticas da diferenza entre a conduta feminina e a masculina. B2.8. Doenzas causadas por alteracións xenéticas. Anomalía na conduta. Síndromes.	B2.4. Comprender e recoñecer algunhas das bases xenéticas que determinan a conduta humana, apreciando a relación de causa e efecto que pode existir entre ambas as dúas e destacando a orixe dalgunhas doenzas producidas por alteracións xenéticas.	PSB2.4.1. Explica a influencia dos compoñentes xenéticos que interveñen na conduta, e investiga se estes teñen efectos distintivos entre a conduta feminina e a masculina. PSB2.4.2. Relaciona e aprecia a importancia das alteracións xenéticas coas doenzas que producen modificacións e anomalías na conduta, utilizando o vocabulario técnico preciso: mutación, trisomía, monosomía, delección, etc. PSB2.4.3. Localiza e selecciona información en internet acerca de distintos tipos de doenzas causadas por alteracións xenéticas, tales como a síndrome de Down, a síndrome de Turner, a síndrome do miaño de gato ou a síndrome de Kli-

Psicoloxía. 2º de bacharelato			
Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
			nefelter, entre outras.
b c d h	B2.9. Sistema endócrino. Glándulas e hormonas, e influencia na conduta. Influencia na diferenza entre a conduta feminina e a masculina.	B2.5. Investigar e resumir a influencia do sistema endócrino sobre o cerebro e os comportamentos derivados diso, co fin de valorar a importancia da relación entre ambos.	PSB2. 5.1. Realiza, en colaboración grupal, un mapa conceptual do sistema endócrino, apreciando a súa influencia na conduta humana e os seus trastornos, por exemplo: hipófise e depresión, tiroide e ansiedade, paratiroide e astenia, suprarrenais e delirios, páncreas e depresión, sexuais e climaterio,. PSB2.5.2. Investiga as diferenzas endocrinolóxicas entre homes e mulleres, e os efectos na conduta, valorando o coñecemento destas diferenzas como un instrumento que permite un entendemento e unha comprensión mellores entre as persoas de diferente sexo.
2ª avaliación			
Bloque 3. Os procesos cognitivos básicos: percepción, atención e memoria			
b d e g h l m	B3.1. Percepción: elementos e fases do proceso. B3.2. Teorías sobre a percepción: asociacionismo, Gestalt, cognitivismo e neuropsicoloxía. B3.3. Leis da percepción da Gestalt. B3.4. Ilusións ópticas e trastornos perceptivos. B3.5. Algúns fenómenos perceptivos: constancia perceptiva, percepción subliminar e extrasensorial, membro fantasma e	B3.1. Comprender a percepción humana como un proceso construtivo eminentemente subxectivo e limitado, no cal ten a súa orixe o coñecemento sobre a realidade, valorando o ser humano como un procesador de información.	PSB3.1.1. Distingue e relaciona os elementos que interveñen no fenómeno da percepción (estímulo, sentido, sensación e limiares de percepción), recoñecéndoo dentro das fases do proceso perceptivo (excitación, transdución, transmisión e recepción). PSB3.1.2. Valora as achegas das teorías da percepción: asociacionismo, Gestalt, cognitivismo e neuropsicoloxía. PSB3.1.3. Elabora unha presentación con medios audiovisuais e en grupo, desenvolvendo as leis gestálticas da percepción, valorando a súa achega conceptual e identificando exemplos concretos de como actúan (por exemplo, a través de obras pictóricas ou fotografías). PSB3.1.4. Selecciona información da web acerca dalgúns tipos de ilusións ópticas, diferenciándoas dos trastornos percepti-

Psicoloxía. 2º de bacharelato			
Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
	percepción por estimulación eléctrica do cerebro (por exemplo, o ollo de Dobelle), etc.		vos como as alucinacións e a agnosia. PSB3.1.5. Comenta e aprecia algúns fenómenos perceptivos, como a constancia perceptiva, a percepción subliminar e extrasensorial, o membro fantasma e a percepción por estimulación eléctrica do cerebro (por exemplo, o ollo de Dobelle) entre outros, e expón as súas conclusións a través de soportes de presentación informáticos.
b d e h	B3.6. Factores individuais e sociais que inflúen na percepción.	B3.2. Explicar as influencias individuais e sociais no fenómeno da percepción, valorando os seus aspectos positivos e os negativos.	PSB3.2.1. Discirne e elabora conclusións, en colaboración grupal, sobre a influencia dos factores individuais (motivación, actitudes e intereses) e sociais (cultura e hábitat) no fenómeno da percepción, utilizando, por exemplo, os experimentos sobre prexuízos realizados por Allport e Kramer.
b d e g m	B3.7. A memoria. Atención e concentración. B3.8. Tipos e alteracións da atención. B3.10. Tipos de memoria. Relación entre eles e utilidade que teñen na aprendizaxe humana. B3.11. Esquecemento. B3.12. A memoria e os efectos producidos nela por desuso, interferencia, falta de motivación, etc. B3.13. Distorsións e alteracións da memoria.	B3.3. Coñecer e analizar a estrutura, os tipos e o funcionamento da memoria humana, investigando as achegas dalgunhas teorías actuais, co fin de entender a orixe e os factores que inflúen no desenvolvemento desta capacidade no ser humano, e utilizar as súas achegas na súa propia aprendizaxe.	PSB3.3.1. Relaciona os conceptos de atención e concentración como puntos de partida da memoria, distinguindo os tipos de atención e as súas alteracións. PSB3.3.2. Elabora con medios informáticos, un cadro comparativo sobre diferentes tipos de memoria (sensorial, MCP e MLP), analizando a correspondencia entre elas e valorando a utilidade que teñen na aprendizaxe humana. PSB3.3.3. Selecciona información en páxinas web e libros especializados, acerca das principais causas do esquecemento, tales como as fisiolóxicas, as producidas por lesións, por represión, por falta de procesamento, por contexto inadecuado, etc., e elabora conclusións. PSB3.3.4. Analiza os efectos producidos na memoria por desuso, interferencia, falta de motivación, etc.

Psicoloxía. 2º de bacharelato			
Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
			PSB3.3.5. Exemplifica, a través de medios audiovisuais, algunhas distorsións ou alteracións da memoria, como a amnesia, a hipermnese, a paramnesia, os falsos recordos
Bloque 4. Procesos cognitivos superiores: aprendizaxe, intelixencia e pensamento			
b d e g h m	<p>B4.1. Teorías da aprendizaxe: condicionamento clásico; aprendizaxe por ensaio-erro; condicionamento instrumental; teoría cognitiva; aprendizaxe social.</p> <p>B4.2. Técnicas de condicionamento na publicidade.</p> <p>B4.3. Factores que inflúen na aprendizaxe: coñecementos previos adquiridos, capacidades, personalidade, estilos cognitivos, motivación, actitudes e valores.</p>	<p>B4.1. Explicar as principais teorías sobre a aprendizaxe, identificando os factores que cada unha delas considera determinantes neste proceso, co obxecto de iniciarse na comprensión deste fenómeno e das súas aplicacións no campo social, e utilizar os seus coñecementos para mellorar a súa propia aprendizaxe.</p>	<p>PSB4.1.1. Utiliza a súa iniciativa persoal para confeccionar, utilizando medios informáticos, un cadro comparativo das teorías da aprendizaxe: condicionamento clásico (Pavlov e Watson); aprendizaxe por ensaio-erro (Thorndike); condicionamento instrumental (Skinner); teoría cognitiva (Piaget); Gestalt (Khöler); aprendizaxe social ou vicaria (Bandura), etc.</p>
			<p>PSB4.1.2. Aprecia os resultados da aplicación das técnicas de condicionamento na publicidade, mediante a localización destas últimas en exemplos de casos concretos nos medios de comunicación audiovisual.</p>
			<p>PSB4.1.3. Describe a importancia dos factores que inflúen na aprendizaxe, como por exemplo os coñecementos previos adquiridos, as capacidades, a personalidade, os estilos cognitivos, a motivación, as actitudes e os valores.</p>
b d e g m	<p>B4.4. Teorías actuais sobre a intelixencia: teoría factorial de Spearman, multifactorial de Thurstone, e teorías de Cattell, Vernon, Sternberg, Gardner, etc.</p> <p>B4.5. Fases do de-</p>	<p>B4.2. Comprender os procesos cognitivos superiores do ser humano, como a intelixencia e o pensamento, mediante o coñecemento dalgunhas teorías explicati-</p>	<p>PSB4.2.1. Elabora mapas conceptuais dalgunhas das actuais teorías sobre a intelixencia, valorando as achegas que no seu estudo tivo cada unha delas, como por exemplo a teoría factorial de Spearman, a multifactorial de Thurstone e as de Cattell, Vernon, Sternberg, Gardner, etc.</p>
			<p>PSB4.2.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para elaborar un esquema explicativo so-</p>

Psicología. 2º de bacharelato			
Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
	<p>senvolvemento da intelixencia segundo J. Piaget.</p> <p>B4.6. O CI e os problemas da medición da intelixencia.</p> <p>B4.7. Procesos cognitivos superiores: pensamento, razoamento e creatividade.</p>	<p>vas da súa natureza e o seu desenvolvemento, distinguindo os factores que inflúen nel e investigando a eficacia das técnicas de medición utilizadas e o concepto de CI, co fin de entender esta capacidade humana.</p>	<p>bre as fases do desenvolvemento da intelixencia segundo J. Piaget, valorando a importancia das influencias xenéticas e do medio neste proceso.</p> <hr/> <p>PSB4.2.3. Investiga, en páxinas de internet, o que é o CI e a escala de Stanford-Binet, que clasifica estes valores desde a deficiencia profunda ata a superdotación, apreciando a obxectividade real dos seus resultados e examinando criticamente algunhas técnicas de medición da intelixencia.</p> <hr/> <p>PSB4.2.4. Analiza o que é o pensamento, apreciando a validez tanto do razoamento como da creatividade na resolución de problemas e na toma de decisións.</p>
b h	B4.8. A intelixencia emocional e as súas competencias.	B4.3. Valorar a intelixencia emocional para o desenvolvemento psíquico da persoa.	PSB4 3.1. Valora a importancia das teorías de Gardner e Goleman, realizando un esquema das competencias da intelixencia emocional e a súa importancia no éxito persoal e profesional.
a b h m	B4.9. Posibilidades, alcance, límites e perigos da intelixencia artificial.	B4.4. Reflexionar sobre as posibilidades da intelixencia artificial e xulgar criticamente os seus alcances e os seus límites, co fin de evitar a equivocada humanización das máquinas pensantes e a deshumanización das persoas.	PSB4.4.1. Avalía, en traballo grupal, as vertentes positivas e negativas das aplicacións da intelixencia artificial, así como os perigos que pode representar pola súa capacidade para o control do ser humano, invadindo a súa intimidade e a súa liberdade.
3ª avaliación			
Bloque 5. A construción do ser humano. Motivación, personalidade e afectividade.			

Psicología. 2º de bacharelato			
Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
b d e g m	<p>B5.1. Teorías sobre a motivación: homeostática; das necesidades; do incentivo; cognitivas; psicanalíticas; humanistas.</p> <p>B5.2. Causas da frustración. Os conflitos segundo Lewin.</p> <p>B5.3. Alternativas á frustración: agresión, logro indirecto, evasión, depresión ou aceptación.</p> <p>B5.4. Motivación e consecución de logros no ámbito laboral e educativo.</p>	<p>B5.1. Explicar e valorar a importancia da motivación, a súa clasificación e a súa relación con outros procesos cognitivos, desenvolvendo os supostos teóricos que a explican e analizando as deficiencias e os conflitos que no seu desenvolvemento conducen á frustración.</p>	<p>PSB5.1.1. Utiliza e selecciona información acerca das teorías da motivación (homeostática; das necesidades; do incentivo; cognitivas; psicanalíticas; humanistas), utilizando mapas conceptuais, e elabora conclusións.</p>
			<p>PSB5.1.2. Recorre á súa iniciativa para realizar unha presentación, con medios informáticos, acerca das causas da frustración, partindo da clasificación dos conflitos de Lewin e valorando as respostas alternativas a esta, como a agresión, o logro indirecto, a evasión, a depresión ou a súa aceptación (tolerancia á frustración).</p>
			<p>PSB5.1.3. Argumenta sobre a importancia da motivación no ámbito laboral e educativo.</p>
b d e g h m	<p>B5.5. Teorías da personalidade</p> <p>B5.6. Fases do desenvolvemento da personalidade</p> <p>B5.7. Métodos de avaliación da personalidade e as súas limitacións.</p> <p>B5.8. Relación entre a conciencia e os procesos inconscientes.</p> <p>B5.9. Drogas; alteracións de conciencia e de personalidade.</p> <p>B5.10. Identidade e autoestima.</p>	<p>B5.2. Comprender o que é a personalidade, analizando as influencias xenéticas, ambientais e culturais sobre as que se edifica, as teorías que a estudan e os factores motivacionais, afectivos e cognitivos necesarios para a súa axeitada evolución, en cada fase do seu desenvolvemento.</p>	<p>PSB5.2.1. Establece semellanzas e diferenzas entre as teorías da personalidade, como as provenientes da psicanálise, o humanismo, as tipoloxías, o cognitivismo e o condutismo, valorando as achegas que cada unha delas</p>
			<p>PSB5.2.2. Realiza unha presentación sobre as fases do desenvolvemento da personalidade.</p>
			<p>PSB5.2.3. Analiza as limitacións dalgúns métodos e estratexias para a avaliación da personalidade, como son as probas proxectivas (test de Rorschach, TAT, test da frustración de Rosenzweig, etc.), as probas non proxectivas (16 FP, NEO-PI-R e MMPI) e as técnicas fisiolóxicas (tomografías, etc.).</p>
			<p>PSB5.2.4. Diserta sobre a relación entre a función da conciencia e os procesos inconscientes, analizando algúns fenómenos inconscientes como os soños,....</p>

Psicoloxía. 2º de bacharelato			
Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
			<p>PSB5.2.5. Investiga os estados alterados de conciencia.</p> <p>PSB5. 2.6. Indaga sobre a relación entre identidade e autoestima, sobre a importancia do concepto de si mesmo/a e as súas repercusións.</p>
b c e g h m	<p>B5.11. Perspectivas, modelos e métodos para tratar as psicopatoloxías.</p> <p>B5.12. Trastornos en relación ás necesidades biolóxicas e ás adiccións.</p> <p>B5.13. Trastornos das emoci.</p> <p>B5.14. Trastornos en relación a elementos corporais.</p> <p>B5.15. Trastornos en relación á personalidade.</p> <p>B5.16. Trastornos do desenvolvemento evolutivo.</p>	<p>B5.3. Entender e reflexionar sobre a complexidade que implica definir o que é un trastorno mental, describindo algúns dos factores xenéticos, ambientais e evolutivos implicados, co fin de comprender as perspectivas psicopatolóxicas e os seus métodos de estudo.</p>	<p>PSB5.3.1. Describe perspectivas e modelos de estudo da psicopatoloxía.</p> <p>PSB5.3.2. Realiza un cadro esquemático, en grupo e utilizando as TIC sobre as características relativas a algúns tipos de trastornos, p. e.os asociados ás necesidades biolóxicas e ás adiccións (sexuais, alimentarias, drogodependencias, etc.), ás emocións (ansiedade e depresión), a elementos corporais (psicosomáticos, somatomorfos e dissociativos), á personalidade (esquizoide, paranoide, limítrofe, dependente, narcisista, antisocial,...), ao desenvolvemento evolutivo (autismo, atraso mental, déficit de atención e hiperactividade, da aprendizaxe, asociados á vellez), etc.</p>
b d e g h	<p>B5.17. Compoñentes hereditarios e aprendidos dos afectos.</p> <p>B5.18. Relación entre emoción e cognición.</p> <p>B5.19. Emocións primarias, secundarias e autoconscientes.</p> <p>B5.20. Teorías sobre a emoción, como experiencia, como comportamento ou como suceso fisio-</p>	<p>B5.4. Recoñecer e valorar os tipos de afectos, así como a orixe dalgúns trastornos emocionais, co obxecto de esperar o seu interese polo desenvolvemento persoal desta capacidade.</p>	<p>PSB5.4.1. Explica os tipos de afectos (sentimento, emoción e paixón), especificando os seus determinantes hereditarios e aprendidos, e analizando a relación entre emoción e cognición.</p> <p>PSB5.4.2. Describe as emocións primarias (medo, noxo, alegría, tristura, ira, sorpresa, etc.) e secundarias (ansiedade, hostilidade, humor, felicidade, amor, etc.), distinguíndoas das emocións autoconscientes (culpa, vergoña, orgullo, etc.).</p> <p>PSB5.4.3. Realiza un cadro comparativo sobre as teorías sobre a emoción.</p>

Psicología. 2º de bacharelato			
Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
	lóxico. A psicoafectividade e o equilibrio da persoa. B5.21. Trastornos e problemas emocionais.		PSB5.4.4. Investiga, a través de internet, algúns trastornos e problemas emocionais, exemplificando a través dalgún soporte audiovisual,
b e m	B5.22. Importancia da afectividade e da sexualidade na maduración da persoa. Psicología da sexualidade. B5.23. Comunicación emocional: linguaxe verbal e non verbal.	B5.5. Coñecer a importancia que na maduración da persoa teñen as relacións afectivas e sexuais, analizando criticamente os seus aspectos fundamentais.	PSB5.5.1. Identifica e aprecia a importancia que, no desenvolvemento e na maduración da persoa, teñen a afectividade e a sexualidade, como dimensións esenciais do ser humano, e describe os aspectos fundamentais da psicología da sexualidade: fisioloxía da resposta sexual, conduta sexual, etc. PSB5.5.2. Diserta sobre a importancia da linguaxe verbal e non verbal como medios de comunicación emocional na nosa vida cotiá, e expón de xeito claro e argumentado as súas conclusións.
Bloque 6. Psicología social e das organizacións			
a b c g	B6.1. Impacto das diferenzas culturais no comportamento individual: influencia nos esquemas cognitivos, na personalidade e nos afectos. B6.2. Socialización: a influencia do grupo no individuo: papeis e status.. B6.3. Orixe social das actitudes persoais. Influencia en condutas violentas. B6.4. Roles sociais de xénero; a conduta e o pensar	B6.1. Comprender e apreciar a dimensión social do ser humano, e entender o proceso de socialización como a interiorización das normas e valores sociais, apreciando a súa influencia na personalidade e na conduta das persoas.	PSB6.1.1. Analiza e valora as diferenzas culturais e o seu impacto no comportamento das persoas ao exercer a súa influencia nos esquemas cognitivos, a personalidade e a vida afectiva do ser humano. PSB6.1.2. Realiza unha presentación, colaborando en grupo e utilizando medios informáticos, sobre o proceso de socialización humana e a influencia dos grupos, os papeis e os status sociais no desenvolvemento da persoa. PSB6.1.3. Investiga acerca da orixe social das actitudes persoais, valorando a súa utilidade para a predición da conduta humana e a súa influencia en condutas de violencia escolar, laboral, doméstica e de xénero, ...

Psicología. 2º de bacharelato			
Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
a b c d e g h m	B6.5. Procesos psicológicos de masas: impulsividade, intolerancia, inconsciencia, falta de perseveranza, volubidade e falta de capacidade crítica. B6.6. Estudo das masas de Le Bon: contaxio de emocións e sentimentos e perda da personalidade individual. B6.7. Psicología de Erikson e a súa explicación das condutas radicais e irracionais nalgúns grupos. B6.8. Medidas para previr a conversión das persoas en masa.	B6. 2. Coñecer e valorar os procesos psicológicos das masas, a súa natureza, características e as pautas de comportamento, co fin de evitar as situacións de vulnerabilidade en que da persoa poida perder o control sobre os seus propios actos.	PSB6.2.1. Procura e selecciona información en internet acerca das características da conduta do individuo inmerso na masa, tales como impulsividade, intolerancia, inconsciencia, falta de perseveranza, volubidade e falta de capacidade crítica, entre outras.
			PSB6.2.2. Utiliza e selecciona información acerca do estudo psicológico das masas, realizado por Gustav Le Bon, e elabora conclusións acerca do poder da persuasión, o contaxio de sentimentos e emocións que se produce nas masas e os seus efectos na perda temporal da personalidade individual e consciente da persoa.
			PSB6.2.3. Indaga na psicología de Erikson e destaca algunhas das causas psicológicas explicativas que sinala acerca dos actos terroristas ou do pensamento radical e irracional que se pon de manifesto en seguidores/as de equipos deportivos, artistas, grupos políticos, relixiosos,...
			PSB6.2.4. Formula pautas de conduta preventivas para a perda de control individual (conduta, pensamentos e sentimentos) dentro da masa.
b e h m	B6.9. Aplicación da Psicología no mundo laboral. -Recursos humanos: selección de persoal, integración na empresa, e evolución persoal e profesional. -Factores psicológicos e desenvolvemento laboral: adaptación, innovación, traballo cola-	B6.3. Entender e describir a importancia da psicología no campo laboral e o desenvolvemento das organizacións, reflexionando sobre a importancia do liderado como condición necesaria para a xestión das empresas, re-	PSB6.3.1. Comenta e aprecia a importancia da aplicación da psicología no mundo laboral, en temas tales como os aspectos psicológicos que inflúen na produtividade e no desenvolvemento empresarial, a importancia dos métodos e das técnicas psicológicas para a selección de persoal segundo os perfís laborais e a resolución de conflitos, etc. PSB6.3.2. Procura información sobre recursos humanos: selección de persoal, desenvolvemento de programas profesionais favorecedores da integración do

Psicología. 2º de bacharelato			
Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
	<p>borador, xestión de coñecementos, creatividade, autoestima, proposición de retos, motivación, fomento da participación, autonomía e xeración de ambientes creativos.</p> <p>-Riscos da saúde psicolóxica laboral.</p>	<p>flexionando sobre os erros psicolóxicos que se producen na súa xestión e procurando os recursos axeitados para afrontar os problemas.</p>	<p>persoal traballador na empresa, evolución persoal e profesional.</p> <hr/> <p>PSB6.3.3. Describe a importancia dos factores psicolóxicos que inflúen no desenvolvemento laboral (a adaptación, a innovación, o traballo colaborador, a xestión de coñecementos, a creatividade e a autoestima), identificando factores fundamentais (a proposición de retos, a motivación, o fomento da participación, a autonomía e a xeración de ambientes creativos), mediante casos concretos e reflexionando criticamente sobre a súa aplicación en diversos ámbitos de traballo.</p> <hr/> <p>PSB6.3.4. Investiga sobre riscos da saúde laboral: o estrés, a ansiedade, o mobbing e a síndrome de Burnout.</p>

GRADO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN DOS ESTÁNDARES.

- A visión histórica da psicología desde as súas orixes en Grecia ata o século XIX. A constitución da psicología experimental: o seu obxecto propio, obxectivos e metodoloxías.
- Teorías e escolas da psicología: psicanálise, condutismo, cognitivismo, Gestalt, humanismo, psicobiología.
- Filoxénese da evolución do cerebro humano e relación coa conduta.
- Morfoloxía da neurona. Sinapse, impulso nervioso e neurotransmisores.
- Áreas do cerebro e as funcións que executan.
- Percepción: elementos e fases do proceso. Teorías e leis sobre a percepción.
- Factores individuais e sociais que inflúen na percepción.
- A memoria. Atención e concentración. Tipos de atención e de memoria. Relación entre eles e utilidade que teñen na aprendizaxe humana. Distorsións e alteracións da memoria.
- Teorías da aprendizaxe e os seus factores. Teorías sobre a intelixencia. O CI e os problemas da medición da intelixencia.
- Procesos cognitivos superiores: pensamento, razoamento e creatividade.
- A intelixencia emocional e as súas competencias. A autoestima.
- Teorías sobre a motivación. A frustración e alternativas.
- Teorías da personalidade. As psicopatoloxías.
- Teorías sobre os afectos.
- Linguaxe verbal e non verbal.
- Roles sociais de xénero.

4.3. ÉTICA E FILOSOFÍA DO DEREITO.

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
1º avaliación			
Bloque 1. A ética como reflexión filosófica sobre o feito moral			
b d e h	B1.1. Ética e moral. B1.2. Especificidade do feito moral.	B1.1. Entender e apreciar a especificidade do ámbito da moral, valorando a reflexión ética sobre ese campo como camiño para obter unha visión máis racional dunha serie de experiencias constitutivas da persoa, por sérennos obrigadas e por definírmonos ao afrontalas.	EFDB1.1.1. Discirne entre os conceptos de "ética" e "moral", e valora a necesidade da reflexión racional sobre a moralidade como xeito de dar sentido e entender mellor un ámbito ineludible da experiencia de todas as persoas. EFDB1.1.2. Define "feito moral" e explica con rigor conceptual as características que distinguen os feitos morais doutras facetas da realidade humana, salientando a construción da propia persoa en cada un dos feitos morais dos que somos suxeitos.
a b d e g h	B1.3. Liberdade e racionalidade humana como condicións da responsabilidade moral. B1.4. Determinismos. B1.5. Autonomía moral segundo	B1.2. Explicar e apreciar o papel da liberdade e a racionalidade na constitución do suxeito como responsable moral e autónomo, recoñecendo como os argumentos dos distintos determi-	EFDB1.2.1. Elabora, usando a súa iniciativa persoal e empregando ferramentas informáticas, unha presentación na que se recollan situacións en que, ben por falta de liberdade, ben por li-

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
	Kant: autoimposición de normas	nismos poñen límites a esa autonomía, e identificando a defensa que dela fai Kant como condición básica do feito moral.	<p>mitacións da racionalidade, non se lle poida atribuír responsabilidade moral ao suxeito.</p> <p>EFDB1.2.2. Investiga, en colaboración grupal, procurando e seleccionando información en internet, acerca de cales son os argumentos empregados polas escolas deterministas, e razoa sobre a incidencia deses argumentos en conceptos morais asociados ao de responsabilidade, como os de mérito e culpa.</p> <p>EFDB1.2.3. Identifica nalgún texto de Kant a súa concepción sobre a persoa como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais, apreciando o valor máximo e innegociable que teñen as persoas segundo esta tese.</p>
b d e	B1.6. Características das normas morais. B1.7. Normas morais e outros códigos normativos.	B1.3. Recoñecer a especificidade das normas morais, distinguíndoas doutros códigos normativos que tamén regulan	EFDB1.3.1. Enumera e explica con rigor conceptual os caracteres que fan que unha norma poida ser considerada

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
		a conduta humana.	<p>como norma moral.</p> <hr/> <p>EFDB1.3.2. Elabora un cadro comparativo de distintos tipos de códigos normativos que regulan a conduta humana, incluíndo o moral, reflexionando sobre a claridade ou a vaguidade dos límites entre os diferentes códigos.</p>
a b d e g h	<p>B1.8. Historicidade e variedade social dos códigos morais.</p> <p>B1.9. Riscos do etnocentrismo na fundamentación intersubxectivista das normas morais.</p> <p>B1.10. Perda de validez e sentido das normas morais nas posicións relativistas.</p>	<p>B1.4. Manexar e analizar información, procedente de distintos ámbitos, referida ás producións morais humanas (normas e valores), pondo de relevo os aspectos que teñen relación cos contextos históricos e culturais nos que xorden e operan, e valorando criticamente os riscos enfrontados do etnocentrismo e o relativismo.</p>	<p>EFDB1.4.1. Recoñece e valora criticamente o carácter histórico-cultural dos códigos morais, pondo exemplos deste carácter buscados e seleccionados en internet, e identificando os procesos de reprodución e transmisión deses códigos nos distintos contextos históricos e culturais onde xurdiron e operan.</p> <hr/> <p>EFDB1.4.2. Recoñece os caracteres do etnocentrismo, identificando lexitimacións históricas de imposicións etnocéntricas de normas e valores morais, e amosando especial coidado por evitar esa actitude cando se axuizan</p>

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
			<p>valores e normas de culturas alleas.</p> <hr/> <p>EFDB1.4.3. Argumenta, en colaboración grupal, sobre os riscos de entender que a validez e o sentido das normas morais depende por completo do contexto social en que esas normas xurdiron e operan, para o que propón exemplos obtidos en internet e valora a posibilidade de progreso moral nos códigos, perfilando un camiño que nos puidera apartar á vez dos riscos do etnocentrismo e do relativismo extremo.</p>
b e g h	<p>B1.11. Límites da fundamentación subxectivista das normas morais.</p> <p>B1.12. Fundamentación obxectivista das normas morais. Problema da realidade dos valores.</p> <p>B1.13. Falacia naturalista.</p>	B1.5. Comparar as fortalezas e as debilidades respectivas das posicións subxectivistas e obxectivistas ao respecto da fundamentación das normas morais.	EFDB1.5.1. Explica e valora a necesidade de que a norma sexa interior ao suxeito para que poida ser considerada como moral, expondo ao mesmo tempo o problema da existencia doutros suxeitos igualmente lexitimados para emitir normas propias, e valorando criticamente o perspectivismo moral ao que nos conduciría unha postura estri-

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
			<p>tamente subxectivista.</p> <hr/> <p>EFDB1.5.2. Valora criticamente o intento de fundamentar a validez das normas morais na realidade obxectiva, en forma de entidades ou calidades morais, localizando en internet e describindo algún exemplo dese tipo de fundamentación, e reflexionando sobre a dificultade de establecer criterios para aceptar tanto a realidade desas entidades ou calidades morais como a validez dos coñecementos que puidésemos ter delas.</p> <hr/> <p>EFDB1.5.3. Le textos de Hume e/ou outros/as autores/as nos que se expoña a falacia naturalista, e diseña desde a súa iniciativa argumentos a favor e en contra desa tese.</p>
	2ª avaliación		
	Bloque 2. A ética prescritiva. O problema do ben moral.		
b d e	B2.1. Ética prescritiva e morais de segundo nivel.	B2.1. Explicar a dimensión prescritiva da ética como base para as morais de segundo nivel, e	EFDB2.1.1. Expón a dimensión prescritiva da ética e a súa utilidade para fundamentar códigos

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
		apreciar a aposta pola racionalidade destes códigos morais	morais racionalmente baseados, disertando por escrito sobre as consecuencias que para a racionalidade supón a variedade destes códigos.
b e h	B2.2. Pequenos fragmentos de textos referidos ao ben moral de autores como Platón, Aristóteles, Epicuro, autores estoicos, Tomé de Aquino, Kant ou Stuart Mill, entre outros.	B2.2. Analizar textos filosóficos pertencentes ás principais teorías éticas, así como calquera outro que presente un claro contido moral caracterizando as súas interpretacións do ben moral.	EFDB2.2.1. Utiliza o rigor e a precisión conceptual e terminolóxica para analizar criticamente textos filosóficos de autores que se ocuparon de definir o ben moral, como Platón, Aristóteles, Epicuro, autores estoicos, Tomé de Aquino, Kant ou Stuart Mill e outros, e identifica neles os trazos máis salientables das súas teorías éticas.
b d e g h	B2.3. O ben moral como felicidade e virtude na Antigüidade e no Medievo: Platón, Aristóteles, epicureísmo, estoicismo e Tomé de Aquino. B2.4. O utilitarismo, entre o ben moral como felicidade e o consecuencialismo contemporáneo.	B2.3. Examinar o desenvolvemento da idea de ben moral como felicidade, desde a conexión entre felicidade e virtude na Grecia clásica e no cristianismo medieval, ata o xiro cara ao consecuencialismo que lle dan os autores utilitaristas ingleses no século XIX.	EFDB2.3.1. Utiliza ferramentas informáticas para elaborar unha liña de tempo que recolla os principais autores da Antigüidade e do Medievo que relacionaron ben moral e felicidade, sinalando en cada un deles os trazos máis característicos da súa reflexión. EFDB2.3.2. Identifica os trazos básicos

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
			do utilitarismo, amosando tanto o que o une á tradición clásica das éticas da felicidade como o que o separa delas, por esquecerse da virtude do axente e pór nas consecuencias medibles todo o peso do xuízo moral.
b e h	B2.5. Ética formal kantiana. O ben moral como deber	B2.4. Distinguir as principais características da ética formal kantiana e apreciar nela tanto o rigor analítico que o leva á defensa do actuar só por deber, como o innegable valor que lle dá Kant á persoa como suxeito autónomo do moral.	EFDB2.4.1. Comenta e explica as tres formulacións do imperativo categórico kantiano, pondo de relevo como cada unha delas (universalidade, persoa como ben en si e autonomía da vontade) contribúe á pura formalidade, e valorando a esixencia de rigor analítico que termina por plasmarse no amor ao deber como norma básica e máxima de acción.
b d e g h m n	B2.6. Deontoloxía, consecuencialismo e éticas da virtude na reflexión ética contemporánea. B2.7. Éticas da virtude nas tradicións non occidentais. B2.8. O material e o formal-procede-	B2.5. Identificar as grandes correntes na reflexión ética contemporánea, incorporando na paisaxe de teorías éticas as reflexións sobre a virtude de tradicións non occidentais, e transferir á análise ética de	EFDB2.5.1. Elabora, con axuda de ferramentas informáticas, un mapa conceptual explicativo das diferenzas entre as tres grandes correntes éticas actuais (a deontoloxía, o consecuencialismo e as éticas da virtu-

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
	mental como bases da análise ética.	problemáticas actuais os conceptos e os principios éticos adquiridos.	<p>de), imaxinando situacións onde se manifesten as diferenzas entre as análises.</p> <p>EFDB2.5.2. Procura información sobre o tratamento da virtude en distintas tradicións non occidentais, e compón un pequeno relato en que o/a protagonista se enfrente a unha situación onde ten que escoller entre cumprir cunha virtude e alcanzar outros fins.</p> <p>EFDB2.5.3. Argumenta, en colaboración grupal, sobre problemáticas éticas contemporáneas, identificando as posicións que sobre eses problemas manteñen as teorías éticas, e incorporando na súa análise moral tanto o plano material como o formal-procedemental das normas, transferindo a situacións concretas os conceptos e os principios éticos adquiridos.</p>
a b	B2.9. O ben común como maior ben na tradición das éticas	B2.6. Explicar o papel central da idea de ben común nas	EFDB2.6.1. Analiza textos de Aristóteles e de Stuart Mill

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
d e g h	<p>da felicidade.</p> <p>B2.10. Principio e lei universal do dereito en Kant.</p> <p>B2.11. Tránsito das normas morais derivadas das éticas prescritivas ás normas xurídicas.</p>	<p>éticas da felicidade, e relacionar o principio e a lei universal do dereito de Kant coa súa ética do deber, valorando como en ambos os casos as éticas prescritivas apuntan á necesidade dunha norma xurídica externa que conxugue a convivencia social coa realización das normas éticas.</p>	<p>onde se poña de relevo o carácter supremo do ben común.</p>
			<p>EFDB2.6.2. Explica o principio universal do dereito e a lei universal do dereito, expondo como se formula con eles a reconciliación entre o respecto máximo ao individuo como libre e ben supremo e a harmonización necesaria entre distintas vontades autónomas obrigadas a convivir.</p>
			<p>EFDB2.6.3. Participa nun foro nalguna plataforma informática onde se debata se a ética precisa do dereito para a súa realización plena, ou se poderíamos vivir só con normas morais, argumentando a súa posición con rigor terminolóxico e conceptual, amosando respecto cara ao resto de participantes e tolerancia cara ás súas preferencias e os seus puntos de vista, e tendo como guía de debate a racionalidade, a orde e a so-</p>

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
			lidez dos argumentos empregados.
3ª avaliación			
Bloque 3. O dereito			
a b e n	<p>3.1. Características esenciais distintivas das normas xurídicas.</p> <p>B3.2. Comparativa das normas xurídicas fronte ás normas morais. Semellanza, diferenzas e relación dialéctica.</p> <p>B3.3. Conflito entre legalidade e moralidade.</p>	<p>B3.1. Identificar as características esenciais que distinguen as normas xurídicas doutros sistemas normativos, e comprender a problemática relación que ten o dereito coas normas morais, que se plasma nos casos de conflito entre legalidade e moralidade.</p>	<p>EFDB3.1.1. Distingue as características propias das normas xurídicas, ponndo exemplos propios de como outros códigos normativos non reúnen todos eses trazos.</p>
			<p>EFDB3.1.2. Explica e caracteriza con precisión a noción de dereito e a súa conexión cos principios básicos da moralidade, salientando as posibles semellanzas, diferenzas e relacións dialécticas entre as normas morais e as legais.</p>
			<p>EFDB3.1.3. Procura información sobre a traxedia de Antígona e, tomándoa como referencia, analiza outros casos, reais ou ficticios (literarios ou cinematográficos) de dilemas e conflitos entre moralidade e legalidade.</p>
a	B3.4. Noción e características do or-	B3.2. Define o ordenamento xurídico	EFDB3.2.1. Expón con rigor conceptuo-

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
b d e g l m n	<p>denamento xurídico.</p> <p>B3.5. Lagoas xurídicas e solucións a estas.</p> <p>B3.6. Ramas do dereito</p>	<p>en relación coa comunidade política, e valora a pretensión de que o ordenamento sexa completo e consistente, reflexionando sobre os problemas xerados pola presenza de lagoas ou baleiros xurídicos, e recoñecendo as ramas do dereito incluídas no ordenamento.</p>	<p>al a noción de ordenamento xurídico, referíndoo á comunidade política en que impera e indicando que características presenta a súa estruturación das normas, con aprecio á racionalidade intrínseca no feito de que os ordenamentos aspiren a ser ordenados, completos e consistentes.</p>
			<p>EFDB3.2.2. Investiga casos de lagoas xurídicas, usando distintas fontes, e utiliza a súa iniciativa persoal para imaxinar unha situación de lagoa xurídica e expor argumentadamente o problema que supón para o ordenamento e suxerir unha posible solución.</p>
			<p>EFDB3.2.3. Utiliza, en colaboración grupal, a técnica de brainstorming para recoller un abano moi variado de normas, e logo procura e selecciona información de distintas fontes e xera, coa axuda de medios informáticos, un</p>

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
			mapa conceptual das ramas do dereito, define o obxecto propio de cada unha delas e sinala en que rama se situaría cada unha das normas antes recollidas.
a b e g	<p>B3.7. Suxeitos e obxectos para o dereito</p> <p>B3.8. Obriga xurídica e dereitos subxectivos. Dereitos reais e dereitos persoais.</p> <p>B3.9. Feito xurídico, acción xurídica, delito e sanción. Carácter coercitivo do dereito.</p>	B3.3. Coñecer e utilizar con rigor os conceptos básicos do dereito (persoa, suxeito activo, suxeito pasivo, ben, propiedade, obriga, prestación, dereito real, dereito persoal, acción xurídica, delito, sanción, suposto xurídico, carácter coercitivo do dereito, etc.).	EFDB3.3.1. Realiza, usando ferramentas informáticas, un glosario cos conceptos básicos do dereito que inclúa termos como persoa, suxeito activo, suxeito pasivo, ben, propiedade, obriga, prestación, dereito real, dereito persoal, acción xurídica, delito, sanción, suposto xurídico, carácter coercitivo do dereito, etc., e fai un uso rigoroso deses termos en preferencias tanto orais como escritas.
b d e g m	<p>B3.10. Xeración de normas. Órganos xurídicos e competencias.</p> <p>B3.11. Aplicación do dereito. Procedemento xudicial.</p>	B3.4. Recoñecer o carácter dinámico do dereito, tanto na súa vertente de xeración de novas normas por parte de órganos xurídicos competentes, como na vertente da aplicación das normas vixentes nos procedementos xu-	EFDB3.4.1. Presenta nunha composición escrita distintos procedementos de creación de normas por parte de órganos xurídicos competentes que se dan no ordenamento español, reflexionando argumentadamente sobre o moti-

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
		<p>diciais, e usar con precisión e fluidez o léxico propio destes dous procesos xurídicos.</p>	<p>vo que pon en marcha o proceso, os posibles problemas de competencias entre órganos que poden aparecer, e os problemas de coherencia e xerarquía entre normas derivadas do encaixe da nova norma co ordenamento vixente.</p> <p>EFDB3.4.2. En colaboración grupal, procura e selecciona información en distintas fontes sobre o procedemento xudicial, e usa esa información para realizar unha presentación en soporte informático dun caso penal hipotético, que inclúa unha liña do tempo desde a comisión do delito ata a resolución do caso na xustiza penal, describindo con precisión o papel que xogan os axentes xurídicos en cada momento do procedemento.</p>
<p>b d e g h m</p>	<p>B3.12. Diferenzas entre o dereito de casos e o dereito de código.</p> <p>B3.13. Características do dereito de</p>	<p>B3.5. Expor as diferenzas entre as tradicións xurídicas do dereito de casos anglosaxón e o dereito de código continental, valorando os fi-</p>	<p>EFDB3.5.1. Define xurisprudencia e distingue, a partir do papel xogado por esta figura, as tradicións do dereito de casos ("common</p>

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
n	<p>casos anglosaxón.</p> <p>B3.14. O dereito romano nas compilacións e na codificación de Xustiniano como base do dereito de códigos.</p> <p>B3.15. O código civil napoleónico como modelo das codificacións noutros países.</p> <p>B3.16. Dereito de casos anglosaxón.</p> <p>B3.17. Tradicións xurídicas non occidentais.</p>	<p>tos históricos que para este último supuxeron a elaboración dunha compilación e codificación do dereito romano emprendida polo emperador Xustiniano e o código civil napoleónico, así como recoñecer e valorar outras tradicións xurídicas de corte non occidental.</p>	<p>law") e o dereito de código ("civil law"), sinalando vantaxes e inconvenientes que atope en cada tradición.</p> <hr/> <p>EFDB3.5.2. Identifica as características do dereito anglosaxón de casos, usando a súa iniciativa para as exemplificar con referentes literarios ou da cultura popular audiovisual.</p> <hr/> <p>EFDB3.5.3. Procura e selecciona información en internet, e realiza, en colaboración grupal, unha wiki na que os contidos destaquen o mantemento nos códigos civís actuais de categorías, institucións, conceptos e normas do dereito romano tal e como foi compilado polo emperador Xustiniano.</p> <hr/> <p>EFDB3.5.4. Elabora un pequeno traballo de investigación sobre a orixe e o sentido do código civil napoleónico no contexto da Revolución Francesa, e a súa enorme influencia na lexislación dou-</p>

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
			<p>tros moitos países que manteñen un dereito de código.</p> <hr/> <p>EFDB3.5.5. Utiliza a súa iniciativa para atopar información sobre algunha tradición xurídica de corte non occidental, como as do oriente asiático, a hindú, a musulmá, etc., e diserta argumentadamente sobre os seus trazos esenciais, analizándoa nos seus logros e nas súas carencias, e comparándoa co dereito de códigos continental e o dereito de casos anglosaxón.</p>
d h	B3.18. A lexitimación do dereito nas cosmovisións mítico-relixiosas.	B3.6. Describir o papel xogado polos discursos lexitimadores do dereito, e recoñecer algunha das primeiras xustificacións, producidas en sociedades onde imperaban as cosmovisións mítico-relixiosas	EFDB3.6.1. Le algún texto de carácter mítico-relixioso no que se faga referencia á orixe e ao valor dos códigos xurídicos, e analízao e coméntao á luz do fragmento do Eutifrón platónico, onde se discute a fundamentación relixiosa da xustiza.
b d e h	B3.19. Primeiros intentos de fundamentar filosoficamente o dereito. Debate entre <i>nomos</i> e <i>physis</i> na sofística	B3.7. Explicar e valorar o papel dos pensadores sofistas ao debater sobre o criterio de validez das normas da pole,	EFDB3.7.1. Procura e selecciona información sobre a figura e o pensamento de autores sofistas como Protágo-

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
	grega.	diferenciándoas claramente das leis naturais, e recoñecer algunha das posturas máis salientables neste debate.	ras, Critias, Antifonte, Gorgias, Hipias, Trasímaco, Calicles e outros, e, en colaboración grupal, realiza un cadro esquemático coas posturas máis salientables de cada un ao respecto da validez da norma social ou nomos.
b d e g h	<p>B3.20. Iusnaturalismo</p> <p>B3.21. Posturas de Platón, o estoicismo e Cicerón ao respecto da lei natural.</p> <p>B3.22. A lei natural na escolástica de Tomé de Aquino.</p> <p>B3.23. O iusnaturalismo na modernidade en filosofía do dereito e en filosofía política.</p>	<p>B3.8. Recoñecer os fitos máis importantes do iusnaturalismo, desde as posturas de Platón, o estoicismo e Cicerón na antigüidade clásica, pasando pola reflexión sobre a lei natural en Tomé de Aquino, e identificar as características do iusnaturalismo na modernidade, comparando o iusnaturalismo en filosofía política co que se dá en filosofía do dereito.</p>	<p>EFDB3.8.1. Define a posición iusnaturalista e analiza textos clásicos de Platón, Cicerón e autores estoicos onde se evidencie a existencia desa lei natural que pode ser coñecida polos seres humanos.</p> <p>EFDB3.8.2. Expón a posición da lei natural no contexto da teoría da lei de Tomé de Aquino, identificando os ámbitos da acción humana nos que se manifesta, e argumentando a posición subsidiaria en que queda a lexislación positiva sobre eses ámbitos.</p> <p>EFDB3.8.3. Procura información en internet sobre o xurdimento do iusnaturalismo na modernidade nas obras de</p>

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
			Grocio, Pufendorf ou Tomasio, e elabora un mapa conceptual onde se recollan tanto as características dese movemento que o diferencian do iusnaturalismo clásico, como as relacións de semellanza e distinción que gardan as escolas iusnaturalistas en filosofía do dereito e filosofía política.
d e g h l m	<p>B3.24. Positivismo xurídico ou iuspositivismo</p> <p>B3.25. Obra de Kelsen. Intento dunha teoría pura do dereito.</p> <p>B3.26. Límites do iuspositivismo</p>	<p>B3.9. Definir o positivismo xurídico ou iuspositivismo, comprendendo como e por que quen defende esta corrente, en especial o pensador HansKelsen, presenta unha separación radical entre moral e dereito como necesaria para a formulación dunha teoría pura do dereito, estimando o intento de facer do dereito un ámbito de estudo estritamente científico, pero sendo conscientes dos límites desta posición e avaliando criticamente un dereito que se pretenda</p>	<p>EFDB3.9.1. Diserta sobre os problemas que formulan as fundamentacións iusnaturalistas do dereito, relacionándoos cos que se lles presentaban ás posicións obxectivistas en ética, e expón con rigor as teses básicas do iuspositivismo.</p> <p>EFDB3.9.2. Procura e selecciona información en distintas fontes sobre o libro "Teoría pura do dereito", de Hans Kelsen, e elabora, en colaboración grupal, un esquema dos temas máis importantes tratados nel, facendo especial incidencia na separa-</p>

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
		completamente amoral.	<p>ción entre dereito e moral, a concepción do dereito como unha árbore xerárquica baseada na norma fundante, ou o carácter coercitivo das normas, que apuntan ao exercicio do poder, e valorando o intento de "purificar" o coñecemento xurídico para o converter nun discurso estritamente científico.</p> <p>EFDB3.9.3. Participa nun debate en grupo sobre os riscos contrarios de naturalizar ou positivizar completamente o dereito, expondo de xeito argumentado as súas propias conclusións sobre as limitacións de ambos os enfoques, e amosando respecto e tolerancia polas razóns achegadas por outras persoas que poidan disentir.</p>

GRADO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN DE CADA ESTANDAR.

- Nocións de Ética, moral, e Dereito
- Autonomía e heteronomía
- Etnocentrismo e relativismo, e convencionalismo sofista
- Falacia naturalista
- Éticas históricas da felicidade: Platón, Aristóteles, Hedonismo epicúreo, Estoicismo, Utilitarismo
- Formalismo moral kantiano

- Teorías da xustiza: iusnaturalismo e positivismo xurídico
- Legalidade, moralidade e lexitimidade
- Especificidade do Dereito e da norma xurídica carácter coercitivo do dereito

4.4. ORATORIA de 2º BACHARELATO

Oratoria. 2º de Bacharelato.			
Ob	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
1ª avaliación			
Bloque 1. O discurso persuasivo arte de falar en público			
h i	B1.1. Discursos persuasivos escritos (presentacións e debates). Tipos de discurso persuasivo. Intención comunicativa. Estrutura do texto. Procedementos retóricos. Características estilísticas.	B.1.1. Ler e comprender discursos persuasivos complexos de diferentes tipos.	ORB1.1.1. Identifica nos textos escritos os argumentos principais e a tese. ORB1.1.2. Explica a intención do discurso. ORB1.1.3. Identifica a estrutura do texto e a relación entre ideas. ORB1.1.4. Identifica as estratexias para captar a atención e a benevolencia da audiencia equilibrando o uso de recursos emocionais e racionais. ORB1.1.5. Contrasta o contido do texto co coñecemento doutras fontes e co que sabe. ORB1.1.6. Valora a influencia dos trazos lingüísticos e dos procedementos retóricos na eficacia da mensaxe.
h i	B1.2. Discursos persuasivos orais en situacións formais (presentacións e debates) e informais. Tipos de discurso persuasivo. Intención comunicativa. Estrutura do texto. Procedementos retóricos. Características estilísticas. B1.3. Pronuncia, voz, mirada, linguaxe	B.1.2. escoitar e ver discursos persuasivos complexos de diferentes tipos.	ORB1.2.1. Identifica nos textos orais os argumentos principais e a tese. ORB1.2.2. Explica a intención persuasiva do discurso e exprésaa. ORB1.2.3. Identifica a estrutura do texto e a relación entre as ideas que expón. ORB1.2.4. Contrasta o contido do texto co coñecemento obtido noutras fontes. ORB1.2.5. Identifica os

Oratoria. 2º de Bacharelato.

Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
	corporal e presenza escénica.		recursos da linguaxe non verbal e describe o seu valor expresivo.
2ª avaliación			
Bloque 2. Elaboración do discurso persuasivo			
h	B2.1. Concreción dunha mensaxe persuasiva. Trazos da mensaxe persuasiva: claridade e brevidade.	B2.1. Elaborar unha mensaxe breve e clara que funcione como núcleo do discurso.	ORB2.1.1. Condensa nunha frase breve e clara unha mensaxe persuasiva.
h	B2.2. Adaptación do discurso ao contexto. B2.3. Estratexias para captar a atención e a benevolencia da audiencia. B2.4. Adaptación do discurso ao modelo textual ou xénero elixido. B2.5. Adaptación ao tempo e á canle de comunicación.	B2.2. Adaptar a creación e o deseño do discurso ás características do contexto comunicativo.	ORB2.2.1. Emprega nun texto estratexias comunicativas para captar a atención e a benevolencia da audiencia. ORB2.2.2. Planifica o discurso tendo en conta as características do modelo ou xénero elixido. ORB2.2.3. Deseña o discurso tendo en conta o tempo e a canle de comunicación.
b e f h	B2.6. Documentación e investigación. Alfabetización mediática. B2.7. Tipos de fontes documentais. Criterios de selección. B2.8. Estratexias de procura.	B2.3. Identificar e manexar fontes documentais.	ORB2.3.1. Identifica as fontes das que pode obter información. ORB2.3.2. Selecciona as fontes documentais máis acaídas e as súas propias vivencias para extraer contidos e ideas variadas sobre o tema do discurso.
b e f h i	B2.9. Xestión da información.	B2.4. Organizar a información para afondar no tema mediante documentación e investigación.	ORB2.4.1. Analiza de xeito crítico a información atopada e avalía a súa idoneidade para o obxectivo do seu discurso. ORB2.4.2. Organiza os datos para o seu tratamento facendo uso das técnicas de traballo intelectual.

Oratoria. 2º de Bacharelato.

Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
b e h	B2.10. Selección das ideas. Tipos de contidos: contidos lóxicos (datos, teorías, citas, etc.) e emocionais (anécdotas, imaxes, vídeos, etc.).	B2.5. Seleccionar as ideas máis adecuadas e organizalas nunha estrutura ordenada e eficaz.	ORB2.5.1. Selecciona as ideas combinando equilibradamente os contidos lóxicos cos emocionais, para construír unha proposta persoal e orixinal.
b, e, h	B2.11. Recursos argumentativos: premisas, teses e siloxismos.	B2.6. Empregar recursos propios da argumentación.	ORB2.6.1. Emprega con propiedade os recursos propios da argumentación.
b e h	B2.12. Estrutura do discurso: introdución, desenvolvemento e conclusión. Disposición das ideas.	B2.7. Organizar as ideas nunha estrutura ordenada e eficaz.	ORB2.7.1. Organiza os contidos nunha estrutura clara e eficaz, na que se observa unha introdución, unha conclusión e un desenvolvemento coherente do corpo do discurso.
b h	B2.13. Textualización do discurso. B2.14. Coherencia e cohesión. B2.15. Corrección lingüística. B2.16. Figuras retóricas: metáfora, paralelismo, antítese, interrogación retórica, etc.	B2.8. Redactar o discurso con corrección lingüística, creatividade e eficacia persuasiva.	ORB2.8.1. Redacta o discurso con coherencia, cohesión e corrección lingüística. ORB2.8.2. Emprega recursos retóricos básicos de maneira orixinal e ao servizo da eficacia persuasiva.
e h	B2.17. Proceso de revisión. Correctores.	B2.9. Realizar o proceso de revisión do texto.	ORB2.9.1. Realiza sucesivas revisións, correccións e melloras do texto, axudándose da autoavaliación e da coavaliación. ORB2.9.2. Utiliza as TIC adecuadamente nos procesos de escritura do discurso.
Bloque 3. A presentación do discurso persuasivo			
b g	B3.1. Memorización do discurso. Regras mnemotécnicas.	B3.1. Desenvolver estratexias mnemotécnicas do discurso a partir de	ORB3.1.1. Desenvolve estratexias propias para memorizar un texto.

Oratoria. 2º de Bacharelato.

Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
		secuencias pequenas ata dar co texto completo.	
bg	B3.2. Interiorización do discurso.	B3.2. Memorizar o discurso deixando espazo para a improvisación e espontaneidade.	ORB3.2.1. Presenta un texto aprendido sen perder a improvisación e a espontaneidade.
dg	B3.3. Xestión emocional para falar en público (entusiasmo, confianza e seguridade).	B3.3. Potenciar as emocións positivas na exposición perante o público.	ORB3.3.1. Realiza unha exposición na que procura manifestar confianza, seguridade e serenidade para gozar da oportunidade de presentar o seu discurso nun auditorio.
dg	B3.4. Xestión das emocións negativas.	B3.4. Controlar a conduta asociada ás emocións negativas ante situacións comunicativas con público.	ORB3.4.1. Recoñece as emocións negativas (medo escénico, inseguridade, nerviosismo, etc.) como unha manifestación natural da exposición perante o público. ORB3.4.2. Desenvolve estratexias propias e saudables para controlar a conduta asociada ás emocións negativas.
h	B3.5. Dicción: pronuncia, volume, ritmo, ton, modulación, intensidade, pausas e silencios.	B3.5. Pronunciar con corrección, claridade e expresividade.	ORB3.5.1. Pronuncia con corrección e claridade un texto de creación propia. ORB3.5.2. Emprega con especial coidado o ritmo de elocución natural de xeito que permita seguir a exposición con facilidade. ORB3.5.3. Emprega as pausas, os silencios e os cambios de ton e de ritmo de maneira significativa, para potenciar o poder expresivo do seu discurso.
h	B3.6. Quinésica: comunicación corporal. Tics.	B3.6. Empregar a linguaxe corporal e a presenza escénica	ORB3.6.1. Emprega nunha exposición a mirada, a posición do corpo e a

Oratoria. 2º de Bacharelato.

Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
	B3.7. Proxémica: espazo escénico. B3.8. Naturalidade fronte a artificiosidade.	como códigos comunicativos para enxalzar expresividade e eficacia do discurso.	contextualidade de maneira natural, eliminando progresivamente pequenos vicios e tics inadecuados. ORB3.6.2. Ocupa o espazo con naturalidade e personalidade, evitando o artificio.
eh l	B3.9. Soportes informáticos e audiovisuais para apoiar o discurso.	B3.7. Utilizar programas informáticos e audiovisuais para o deseño de presentacións co fin de potenciar o significado e a expresividade do discurso.	ORB3.7.1. Deseña presentacións con diapositivas sinxelas, claras e creativas, e emprega con moderación os recursos audiovisuais.
3ª avaliación			
Bloque 4. Oratoria, valores e educación emocional			
dg m	B4.1. Oratoria para a construción da veracidade do discurso.	B4.1. Usar a oratoria como un instrumento ético para a construción ou aproximación colectiva á verdade.	ORB4.1.1. Emprega nun discurso as estratexias da retórica e da oratoria de maneira ética e honesta, recoñecendo as debilidades do razoamento propio e valorando as achegas do razoamento alieo. ORB4.1.2. Identifica as estratexemas que terxiversan a información.
ad l m o	B4.2. Oratoria para a participación activa na democracia.	B4.2. Elaborar textos para intervir en ámbitos de participación social, reais ou simulados, con respecto polas normas de convivencia e procurando a resolución pacífica dos conflitos.	ORB4.2.1. Presenta proxectos, achegas, opinións ou refutacións en ámbitos orais diversos reais ou ficticios. ORB4.2.2. Elabora discursos para a defensa lexítima de dereitos establecidos.

Oratoria. 2º de Bacharelato.

Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
d g	B4.3. Representación das habilidades persoais e sociais no discurso. Autoconfianza, empatía e asertividade.	B4.3. Desenvolver as relacións interpersoais e a propia personalidade grazas ao uso cívico da palabra.	ORB4.3.1. Recoñece a manifestación das súas habilidades intrapersoais a través do discurso. ORB4.3.2. Presenta as súas ideas desde unha perspectiva empática e sen agredir as outras persoas. ORB4.3.3. Desenvolve habilidades asertivas para expor as propias ideas con honestidade, afirmando os propios dereitos.

GRADO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN DE CADA ESTANDAR.

- Analizar de forma crítica, os recursos verbais e non verbais que amosan videos de discursos breves.
- Argumentar e razoar os propios puntos de vista sobre as temáticas mostradas nos discursos con claridade e coherencia.
- Inventar e dispor contidos nunha liña argumental que sirva de base ao discurso.
- Elaborar discursos breves, poñendo en práctica os contidos verbais e non verbais traballados.
- Controlar as emocións no desenvolvemento da posta en acto do discurso.

4.5. VALORES ÉTICOS

Poucas materias afondan no tratamento dos elementos transversais do currículo como a de Valores Éticos, tendo algún deses elementos, como a educación cívica e constitucional, como parte nuclear, e necesitando o concurso dos outros, como a comprensión de lectura, a corrección na expresión oral e escrita, o uso de ferramentas para a comunicación audiovisual e outros elementos de TIC, ou a aposta polo emprendemento como antítese do estancamento e a pasividade. Pero, ademais, na materia abórdanse temas como o desenvolvemento sustentable, o abuso e o maltrato de persoas con discapacidade, ou o fomento da igualdade de oportunidades, porque nestes e en outros é a reflexión ética a quen ten que orientar a nosa conduta. O currículo da materia está estruturado en seis bloques temáticos con enfoques, perspectivas e niveis de fondura diferentes. Son os seguintes: "A dignidade da persoa", "A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais", "A reflexión ética", "A xustiza e a política", "Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos" e, por último, "Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía".

En segundo de ESO abórdanse as achegas que, no campo da reflexión moral, fixeron os/as grandes pensadores/as e filósofos/as da historia, así como as conexións necesarias entre o campo da ética, o do dereito e o da política; conexións nas que o concepto de xustiza ocupa un papel central.

No cuarto curso da etapa retómanse xa, pero desde un nivel de afondamento superior, todos os temas que foron xurdindo nos cursos previos (1º e 3º incluídos), tendo como horizonte que o alumnado, ao final da etapa, estea xa capacitado para levar a cabo o proxecto máis importantes de aqueles nos que se embarcarán: o dunha vida persoal e social digna e satisfactoria.

4.5.A. VALORES ÉTICOS. 2º ESO

O b	Contidos	Criterios avaliación	de Estándares de aprendizaxe	Comp
1ª avaliación				
a d h l	B1.1. Conceptos de persoa achegados pola filosofía.	B1.1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.	VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando algunhas definicións achegadas por filósofos/as.	CCL
a c d h	B1.2. Visión kantiana: a persoa como suxeito autónomo e como un fin en si mesma.	B1.2. Identificar os conceptos de heteronomía e autonomía, mediante a concepción kantiana da persoa, coa finalidade de valorar a súa importancia e aplicala na realización da vida moral.	VEB1.2.1. Explica a concepción kantiana do concepto de persoa, como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais. VEB1.2.2. Comenta e valora a idea de Kant ao concibir a persoa como un fin en si mesma, rexeitando a posibilidade de ser tratada por outros como o instrumento para alcanzar fins alleos a ela.	CSC CSC
a b d h	B1.3. Noción aristotélica da virtude: relación cos actos, os hábitos e o carácter. Virtudes éticas.	B1.3. Entender a relación entre os actos, os hábitos e o desenvolvemento do carácter, mediante a comprensión do concepto de virtude en Aristóteles e, en especial, o relativo ás virtudes éticas, pola importancia que teñen no desenvolvemento da personalidade.	VEB1.3.1. Sinala en que consiste a virtude e as súas características en Aristóteles, indicando a súa relación cos actos, os hábitos e o carácter. VEB1.3.2. Enumera algúns dos beneficios que, segundo Aristóteles, achegan as virtudes éticas ao ser humano, identifica algunhas destas e ordénaas segundo un criterio racional.	CSC C A A

a b e g h	B2.1. Diferencias entre ética e dereito. B2.2. Posibles conflitos entre os valores que regulan a vida privada e os que regulan a vida pública.	B2.1. Distinguir, na persoa, os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social.	VEB2.1.1. Distingue entre os ámbitos de acción que corresponden á ética e ao dereito, e expón as súas conclusións mediante unha presentación elaborada con medios informática. VEB2.1.2. Reflexiona arredor do problema da relación entre estes dous campos, o privado e o público, e a posibilidade de que exista un conflito de valores éticos entre ambos, así como a forma de atopar unha solución baseada nos valores éticos, exemplificando de maneira concreta tales casos.	CC L CD CC L CS C CSI E
2ª avaliación				
a d h	B3.1. Diferenza entre ética e moral. B3.2. Reflexión ética como guía racional de conduta.	B3.1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas, e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de xeito racional a conduta do ser humano á súa plena realización.	VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral, no que se refire á súa orixe e á súa finalidade. VEB3.1.2. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética, como unha guía racional de conduta necesaria na vida do ser humano, expresando de forma apropiada os argumentos en que se fundamenta.	CSC CSC
a b d	B3.3. Estructura moral da persoa. B3.4. Etapas do desenvolvemento moral.	B3.2. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e to-	VEB3.2.1. Sinala en que consiste a estrutura moral da persoa como ser racional e libre, razón pola que esta é responsable da súa conduta e das consecuencias desta.	CSC

g h	ral en Piaget e Köhlberg. Paso da heteronomía á autonomía moral.	mando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libre e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento.	VEB3.2.2. Explica as tres etapas do desenvolvemento moral na persoa, segundo a teoría de Piaget ou a de Köhlberg, e as características propias de cada unha, destacando como se pasa da heteronomía á autonomía moral.	CC L CS C
a g h	B3.5. Aliberdade como raíz da estrutura moral da persoa.	B3.3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa, e apreciar o papel da intelixencia e da vontade como capacidade de autodeterminación.	VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e os conceptos de persoa e estrutura moral.	CCL
a b c d e g h	B3.6. Características distintivas dos valores éticos. B3.7. Valores éticos e dignidade humana.	B3.4. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos.	VEB3.4.1. Describe as características distintivas dos valores éticos, utilizando exemplos concretos deles e apreciando a súa relación esencial coa dignidade humana e a conformación dunha personalidade xusta e satisfactoria. VEB3.4.2. Emprega o espírito emprendedor para realizar, en grupo, unha campaña destinada a difundir a importancia de respectar os valores éticos, tanto na vida persoal como na social.	CCL CS C CSI EE
a b h	B3.8. Normas. Especificidade das normas éticas. B3.9. Relativismo	B3.5. Establecer o concepto de normas éticas e apreciar a súa importancia, identificando as súas caracte-	VEB3.5.1. Define o concepto de norma e de norma ética, distinguíndoa das normas xurídicas, relixiosas, etc.	CCL

l	moral dos sofistas. B3.10. Intelectualismo moral en Sócrates e Platón. B3.11. Relativismo moral fronte a obxectivismo moral.	rísticas e a natureza da súa orixe e validez, mediante o coñecemento do debate ético que existiu entre Sócrates e os sofistas.	VEB3.5.2. Sinala quen foron os sofistas e algúns dos feitos e das razóns en que se fundamentaba a súa teoría relativista da moral, destacando as consecuencias que esta ten na vida das persoas.	CCEC
			VEB3.5.3. Coñece os motivos que levaron a Sócrates a afirmar o "intelectualismo moral", e explica en que consiste e a postura de Platón ao respecto. VEB3.5.4. Compara o relativismo e o obxectivismo moral apreciando a vivencia destas teorías éticas na actualidade, e expresa opinións de forma argumentada.	CCEC
b e g h l	B3.12. Clasificación das teorías éticas: éticas de fins e éticas procedementais. B3.13. Aética de Epicuro como ética de fins.	B3.6. Explicar as características e os obxectivos das teorías éticas, así como a súa clasificación en éticas de fins e procedementais, sinalando os principios máis destacados do hedonismo de Epicuro.	VEB3.6.1. Enuncia os elementos distintivos das "teorías éticas" e argumenta a súa clasificación en éticas de fins e éticas procedementais, e elabora un esquema coas súas características máis destacadas.	CA A CC L
			VEB3.6.2. Enuncia os aspectos fundamentais da teoría hedonista de Epicuro e os valores éticos que defende, destacando as características que a identifican como unha ética de fins, e elabora en grupo, argumentos a favor e/ou en contra do epicureísmo.	CCEC
b h l	B3.14. O eudemonismo aristotélico como ética de fins.	B3.7. Entender os principais aspectos do eudemonismo aristotélico, identificándoo como unha ética	VEB3.7.1. Explica o significado do termo "eudemonismo" e o que para Aristóteles significa a felicidade como ben supremo, e elabora e expresa conclusións.	CCL

	B3.15. O ben supremo en Aristóteles e as tres tendencias da alma.	de fins e valorando a súa importancia e a vivencia actuais.	VEB3.7.2. Distingue os tres tipos de tendencias que hai no ser humano, segundo Aristóteles, e a súa relación co que el considera como ben supremo da persoa.	CCEC
b g h l	B3.16. O utilitarismo como ética de fins: principio de utilidade; concepto de pracer; compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal; localización do valor moral nas consecuencias da acción.	B3.8. Comprender os elementos máis significativos da ética utilitarista e a súa relación co hedonismo de Epicuro, clasificándoa como unha ética de fins e elaborando argumentos que apoiem a súa valoración persoal arredor desta formulación ética.	VEB3.8.1. Fai unha recensión das ideas fundamentais da ética utilitarista: o principio de utilidade, o concepto de pracer, a compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal e a localización do valor moral nas consecuencias da acción, entre outras.	CCL
			VEB3.8.2. Enumera as características que fan do utilitarismo e do epicureísmo unhas éticas de fins. VEB3.8.3 Argumenta racionalmente as súas opinións sobre a ética utilitarista.	CCEC
a b e	B4.1. Relación entre ética, política e xustiza no pensamento aristotélico. B4.2. Semellanzas,	B4.1. Comprender e valorar a importancia da relación entre os conceptos de ética, política e xustiza, mediante a análise e a	VEB4.1.1. Explica e aprecia as razóns que dá Aristóteles para establecer un vínculo necesario entre ética, política e xustiza.	CCEC

h l	res éticos e cívicos.	definición destes termos, destacando o vínculo entre eles no pensamento de Aristóteles.	VEB4.1.2. Utiliza e selecciona información sobre os valores éticos e cívicos, identificando e apreciando as semellanzas, as diferenzas e as relacións entre eles.	CAA
b e g h	B4.3. A política de Aristóteles. B4.4. Concepto aristotélico de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade.	B4.2. Coñecer e apreciar a política de Aristóteles e as súas características esenciais, e entender o seu concepto de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade, elaborando un xuízo crítico sobre a perspectiva deste filósofo.	VEB4.2.1. Elabora, recorrendo á unha presentación con soporte informático, sobre a política aristotélica como unha teoría organicista, cunha finalidade ética e que atribúe a función educativa ao Estado. VEB4.2.2. Selecciona e usa información, en grupo, para entender a importancia que Aristóteles lle dá á xustiza como valor ético no que se fundamenta a lexitimidade do Estado, a súa relación coa felicidade e o ben común	CSI EE CD CS C CA A CC L
b	B5.1. Relacións entre ética e dereito.	B5.1. Sinalar a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza.	VEB5.1.1. Selecciona información para identificar diferenzas, semellanzas e vínculos entre ética e dereito.	CC L CD
a b d	B6.1. Dimensión moral da ciencia e da tecnoloxía polo seu impacto en todos os ámbitos da	3º avaliación B6.1. Recoñecer a importancia da dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos, coa	VEB6.1.1. Utiliza información de distintas fontes para analizar a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, avaliando o impacto positivo e negativo que estas poden ter en todos os ámbitos da vida humana. VEB6.1.2. Achega argumentos que	CAA CM- CCT CSC

e f g h m	<p>B6.2. Valores recollidos na DUDH como criterio para fixar límites á investigación científico-tecnolóxica.</p> <p>B6.3. Problemas da tecnodedependencia. B6.4. Dilemas morais que presentan os avances en medicina e biotecnoloxía.</p>	<p>B6.2. Entender e valorar o problema da tecnodedependencia e a alienación humana á que conduce. B6.3. Utilizar os valores éticos contidos na DUDH no campo científico e tecnolóxico, coa finalidade de evitar a súa aplicación inadecuada e solucionar os dilemas morais que ás veces se presentan, nomeadamente no terreo da medicina e a biotecnoloxía.</p>	<p>VEB6.2.1. Destaca o problema e o perigo que representa para o ser humano a tecnodedependencia, sinalando os seus síntomas e as súas causas, e estimando as súas consecuencias negativas, como unha adición incontrolada aos dispositivos electrónicos, aos videoxogos e ás redes sociais, que conduce as persoas cara a unha progresiva deshumanización.</p>	CAA CMCCT CSC
			<p>VEB6.3.1. Analiza información seleccionada de diversas fontes, coa finalidade de coñecer en que consisten algúns dos avances en medicina e biotecnoloxía, que formulan dilemas morais sinalando algúns perigos que estes encerran de prescindir do respecto á dignidade humana.</p>	CAA CM- CCT CSC

GRADO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN DE CADA ESTÁNDAR.

- Conceptos de persoa achegados pola filosofía: visión kantiana (a persoa como suxeito autónomo e como un fin en si mesma) e a noción aristotélica da virtude (relación cos actos, os hábitos e o carácter e as virtudes éticas).
- Diferenzas entre ética e dereito: posibles conflitos entre os valores que regulan a vida privada e os que regulan a vida pública. Diferenza entre ética e moral.
- Reflexión ética como guía racional de conduta: estrutura moral da persoa.
- A liberdade como raíz da estrutura moral da persoa.
- Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos
- Dimensión moral e ética da ciencia e da tecnoloxía polo seu impacto en todos os ámbitos da vida humana.
- Problemas da tecnodedependencia.

4.5.B. VALORES ÉTICOS DE 4º DE ESO

Esta asignatura trata de reconformar todo o traballo realizado nesta materia ao longo dos catro cursos da ESO:

Ob	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Comp
----	----------	-------------------------	---------------------------	------

1ª avaliación

a b c d h	<p>B1.1. Adignidade do ser humano como valor básico no que se asenta a DUDH.</p> <p>B1.2. Atributos esenciais do ser humano na DUDH: razón, conciencia e liberdade.</p> <p>B1.3. Léxico do bloque: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.</p>	<p>B1.1. Interpretar e valorar a importancia da dignidade da persoa como o valor do que parte e no que se fundamenta a DUDH, subliñando os atributos inherentes á natureza humana e os dereitos inalienables e universais que derivan dela, como o punto de partida sobre o que deben xirar os valores éticos nas relacións humanas a nivel persoal, social, estatal e universal.</p>	<p>VEB1.1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza.</p>	CSC
			<p>VEB1.1.2. Identifica na DUDH os atributos esenciais do ser humano: razón, conciencia e liberdade.</p>	CCL
			<p>VEB1.1.3. Relaciona adecuadamente os termos e as expresións seguintes, que se utilizan na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.</p>	CAA

a b c d e g h	B2.1. Dereitos e liberdades dos individuos establecidos na DUDH que o Estado debe respectar.	B2.1. Explicar, baseándose na DUDH, os principios que deben rexer as relacións entre a cidadanía e o Estado, co fin de favorecer o seu cumprimento na sociedade en que viven.	VEB2.1.1. Comenta, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e fomentar, nas relacións existentes entre ambos.	CCL
			VEB2.1.2. Explica os límites do Estado que establece a DUDH nos artigos do 18 ao 21, ao determinar as liberdades dos cidadáns e das cidadás que este debe protexer e respectar.	CCL
			VEB2.1.3. Elabora unha presentación que illustre os contidos máis sobresalientes tratados no tema, e expón as súas conclusións.	CCL CD CSIE E
a c d g h	B2.2. Fenómeno da socialización global. B2.3. Perigos da socialización global á marxe dos valores éticos universais. B2.4. Medios de comunicación de masas e socialización global. Conflito entre liberdade de expresión outros dereitos.	B2.2. Explicar en que consiste a socialización global e a súa relación cos medios de comunicación masiva, valorando os seus efectos na vida e no desenvolvemento moral das persoas e da sociedade, e reflexionar acerca do papel que deben ter a ética e o Estado en relación con este tema.	VEB2.2.1. Describe e avalía o proceso de socialización global, mediante o que se produce a interiorización de valores, normas, costumes, etc.	CCE C CCL
			VEB2.2.2. Sinala os perigos que encerra o fenómeno da socialización global se se desenvolve á marxe dos valores éticos universais, e debate acerca da necesidade de establecer límites éticos e xurídicos neste tema.	CSC

2ª avaliación

a d f h	B3.1. Importancia e valor da reflexión ética como defensa dos DDHH. B3.2. Novos campos da ética aplicada: profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.	B3.1. Recoñecer que a necesidade dunha regulación ética é fundamental no mundo actual de grandes e rápidos cambios, debido á magnitude dos perigos aos que se enfronta o ser humano, polo que resulta necesaria a súa actualización e a ampliación aos novos campos de acción da persoa, co fin de garantir o cumprimento dos dereitos humanos.	VEB3.1.1. Xustifica racionalmente e estima a importancia da reflexión ética no século XXI, como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de grande alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór en risco os dereitos fundamentais da persoa.	CSC
			VEB3.1.2. Sinala algúns dos novos campos aos que se aplica a ética (profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.).	CM-CCT CSIEE
a d g h m	B3.3. Proxecto de vida persoal: límites e oportunidades que ofrecen as circunstancias persoais, e valores éticos que serven como guía.	B3.2. Comprender e apreciar a importancia que teñen para o ser humano do século XXI as circunstancias que o rodean, salientando os límites que lle imponen e as oportunidades que lle ofrecen para a elaboración do seu proxecto de vida, conforme os valores éticos que libremente elixe e que dan sentido á súa existencia.	VEB3.2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o/a rodean, identificando as limitacións e as oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, educativa, económica, familiar, afectiva, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que deben guialo/a.	CSIEE

a b d h l	<p>B3.4. Éticas formais e éticas materiais.</p> <p>B3.5. Ética kantiana: carácter formal. Autonomía da persoa como valor ético fundamental.</p>	<p>B3.3. Distinguir os principais valores éticos nos que se fundamentan as éticas formais, establecendo a súa relación coa ética kantiana e sinalando a importancia que este filósofo lle atribúe á autonomía da persoa como valor ético fundamental.</p>	<p>VEB3.3.1. Define os elementos distintivos das éticas formais e compáraos cos relativos ás éticas materiais.</p> <p>VEB3.3.2. Explica as características da ética kantiana (formal, universal e racional), así como a importancia da súa achega á ética universal.</p> <p>VEB3.3.3. Aprecia, na ética kantiana, o seu fundamento na autonomía da persoa como valor ético esencial e a súa manifestación no imperativo categórico e as súas formulacións.</p>	CCL
b c d e g h	<p>B3.6. Ética do discurso, de Apel e Habermas, como ética formal. Relación coa ética de Kant.</p>	<p>B3.4. Identificar a ética do discurso, de Habermas e de Apel como unha ética formal, que salienta o valor do diálogo e o consenso na comunidade, como procedemento para atopar normas éticas xustas.</p>	<p>VEB3.4.1. Identifica a ética do discurso como unha ética formal e describe en que consiste o imperativo categórico que formula, sinalando as similitudes e as diferenzas que posúe co imperativo da ética de Kant.</p> <p>VEB3.4.2. Utiliza a súa iniciativa persoal e emprendedora para elaborar unha presentación con soporte informático acerca das éticas formais, expresando e elaborando conclusións fundamentadas.</p>	CAA CD CSIE E

3ª avaliación

a c d h l	<p>B4.1. Democracia e xustiza.</p> <p>B4.2. Deberes cívicos como cumprimento de valores éticos e como defensa e difusión dos dereitos humanos.</p>	<p>B4.1. Concibir a democracia non só como unha forma de goberno, senón como un estilo de vida cidadá, consciente do seu deber como elemento activo da vida política, colaborando na defensa e na difusión dos dereitos humanos tanto na súa vida persoal como na social.</p>	<p>VEB4.1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os cidadáns e as cidadás coñezan e cumpran os seus deberes (defensa dos valores éticos e cívicos, coidado e conservación de todos os bens e servizos públicos, participación na elección de representantes políticos/as, respecto e tolerancia á pluralidade de ideas e de crenzas, acatamento das leis e das sentenzas dos tribunais de xustiza, pagamento dos impostos establecidos, etc.).</p>	CSC
a c d h l	<p>B4.3. Perigos dunha globalización sen valores éticos.</p> <p>B4.4. Promoción dos DDHH por parte dos Estados: fomento e ensino dos valores éticos.</p>	<p>B4.2. Reflexionar acerca do deber da cidadanía e dos Estados de promover o ensino e a difusión dos valores éticos como instrumentos indispensables para a defensa da dignidade e os dereitos humanos, ante o perigo que o fenómeno da globalización pode representar para a destrución do planeta e a deshumanización da persoa.</p>	<p>VEB4.2.1. Diserta e elabora conclusións, en grupo, acerca das terribles consecuencias que pode ter para o ser humano o fenómeno da globalización, se non se establece unha regulación ética e política (egoísmo, desigualdade, interdependencia, internacionalización dos conflitos armados, imposición de modelos culturais determinados por intereses económicos que promoven o consumismo e a perda de liberdade humana, etc.).</p>	CAA CSC

			VEB4.2.2. Comenta o deber ético e político que teñen todos os estados, ante os riscos da globalización, de tomar medidas de protección dos dereitos humanos, nomeadamente a obriga de fomentar o ensino dos valores éticos e a súa vixencia, e a necesidade de respectalos en todo o mundo (deber de contribuír na construción dunha sociedade xusta e solidaria, fomentando a tolerancia, o respecto aos dereitos das demais persoas; honestidade, lealdade, pacifismo, prudencia, e mutua comprensión mediante o diálogo, a defensa e protección da natureza, etc.)	CSC
--	--	--	---	-----

a d g h	B5.1. Dereito e leis: finalidade, características e xustificación ética.	B5.1. Apreciar a necesidade das leis xurídicas no Estado, para garantir o respecto aos dereitos humanos, e disertar acerca dalgúns dilemas morais nos que existe un conflito entre os deberes éticos, relativos á conciencia da persoa, e os deberes cívicos que lle imponen as leis xurídicas.	VEB5.1.1. Explica a finalidade e as características das leis xurídicas dentro do Estado e a súa xustificación ética, como fundamento da súa lexitimidade e da súa obediencia.	CCL
	B5.2. Conflitos entre principios éticos individuais e principios normativos sociais.		VEB5.1.2. Debate acerca da solución de problemas nos que hai un conflito entre os valores e principios éticos do individuo e os da orde civil, formulando solucións razoadas, en casos como os de desobediencia civil e obxeción de conciencia.	CCL CSIE E

a b c d e g	B5.3. Teoría da xustiza de Rawls: posición orixinal e ve de ignorancia; criterio de imparcialidade; función dos dous principios de xustiza.	B5.2. Disertar acerca da teoría de Rawls baseada na xustiza como equidade e como fundamento ético do dereito, e emitir un xuízo crítico acerca dela.	VEB5.2.1. Procura información en internet co fin de definir os principais conceptos utilizados na teoría de Rawls e establece unha relación entre eles (posición orixinal e ve de ignorancia, criterio de imparcialidade e función dos dous principios de xustiza que propón).	CAA CD
a b c d e g h	B5.4. Os DDHH como ideais irrenunciáveis. B5.5. Deficiencias na aplicación dos DDHH referidos ao económico e ao social. B5.6. Organizacións que traballan pola defensa dos DDHH.	B5.3. Valorar a DUDH como ideais irrenunciáveis, tendo presentes os problemas e as deficiencias na súa aplicación, especialmente no relativo ao ámbito económico e social, indicando a importancia das institucións e os/as voluntarios/as que traballan pola defensa dos dereitos humanos.	VEB5.3.1. Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais para alcanzar polas sociedades e os Estados, e recoñece os retos que aínda teñen que superar. VEB5.3.2. Sinala algunha das deficiencias no exercicio dos dereitos económicos e sociais (pobreza, e falta de acceso á educación, á saúde, ao emprego, á vivenda, etc.).	CSC CSC

			<p>VEB5.3.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte informático e audiovisual, acerca dalgunhas institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan pola defensa e respecto dos dereitos humanos: Organización das Nacións Unidas (ONU) e os seus organismos, como FAO, Organismo Internacional de Enerxía Atómica (OIEA), Organización Mundial da Saúde (OMS), Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura (UNESCO), etc., organizacións non gobernamentais como Greenpeace, UNICEF, Cruz Vermella, Media Lúa Vermella, etc., así como o Tribunal Internacional de Xustiza, o Tribunal de Xustiza da Unión Europea, etc.</p>	CCEC CSC	CD
--	--	--	---	-------------	----

a b d e g h	<p>B5.7. Dereito á seguridade e a paz.</p> <p>B5.8. Compromiso coa paz e a solidariedade coas vítimas da violencia.</p> <p>B5.9. Ameazas á paz.</p>	<p>B5.4. Entender a seguridade e a paz como un dereito recoñecido na DUDH (no seu artigo 3) e como un compromiso dos españois e das españolas a nivel nacional e internacional (preámbulo da Constitución española), identificando e avaliando o perigo das novas ameazas que xurdiron nos últimos tempos.</p>	<p>VEB5.4.1. Diserta, en pequenos grupos, acerca da seguridade e a paz como un dereito fundamental das persoas, e aprecia a súa importancia para o exercicio do dereito á vida e á liberdade, elaborando e expresando as súas conclusións (artigo 3 da DUDH).</p>	CCL
			<p>VEB5.4.2. Toma conciencia do compromiso dos españois e das españolas coa paz, como unha aspiración colectiva e internacional recoñecida na Constitución española, e rexeita a violación dos dereitos humanos, amosando solidariedade coas vítimas da violencia.</p>	CSC
			<p>VEB5.4.3. Elabora presentación, con soporte audiovisual, sobre algunhas das novas ameazas para a paz e a seguridade no mundo actual</p>	CD CSC
a d h	<p>B5.10. As Forzas Armadas na Constitución española.</p> <p>B5.11. Misións das Forzas Armadas.</p> <p>B5.12. Conflitos armados: importancia das</p>	<p>B5.5. Coñecer a misión atribuída na Constitución española ás Forzas Armadas e a súa relación cos compromisos que España ten cos organismos internacionais a favor da seguridade e a paz, reflexionando acerca da</p>	<p>VEB5.5.1. Coñece, analiza e asume como cidadán ou cidadá os compromisos internacionais realizados por España en defensa da paz e a protección dos dereitos humanos, como membro de organismos internacionais (ONU, OTAN, UE, etc.).</p>	CSC

	<p>organizacións internacionais na súa prevención e na súa solución.</p>	<p>importancia do dereito internacional para regular e limitar o uso e a aplicación da forza e do poder.</p>	<p>VEB5.5.2. Explica a importancia da misión das forzas armadas (artigo 15 da lei de defensa nacional) en materia de defensa e seguridade nacional, de dereitos humanos e de promoción da paz, e a súa contribución en situacións de emerxencia e axuda humanitaria, tanto nacionais como internacionais.</p> <p>VEB5.5.3. Analiza as consecuencias dos conflitos armados a nivel internacional, apreciando a importancia das organizacións internacionais que promoven e vixían o cumprimento dun dereito internacional fundamentado na DUDH.</p>	
<p>a b e f h m</p>	<p>B6.1. Validez ética dos proxectos científicos e tecnolóxicos.</p>	<p>B6.1. Identificar criterios que permitan avaliar, de xeito crítico e reflexivo, os proxectos científicos e tecnolóxicos, co fin de valorar a súa idoneidade en relación co respecto aos dereitos e valores éticos da humanidade.</p>	<p>VEB6.1.1. Utiliza información de forma selectiva para atopar algúns criterios que cumpra ter en conta para estimar a viabilidade de proxectos científicos e tecnolóxicos, considerando a idoneidade ética dos obxectivos que pretenden e a avaliación dos riscos e as consecuencias persoais, sociais e ambientais que a súa aplicación poida ter.</p>	<p>CAA CM- CCT CSC CSIEE</p>

a d f g h	B6.2. Códigos deontolóxicos dos axentes sociais.	B6.2. Estimar a necesidade de facer cumprir unha ética deontolóxica a científicos/as, tecnólogos/as e outros/as profesionais.	VEB6.2.1. Comprende e explica a necesidade de apoiar a creación e o uso de métodos de control, e a aplicación dunha ética deontolóxica para científicos/as e tecnólogos/as e, en xeral, para todas as profesións, fomentando a aplicación dos valores éticos no mundo laboral, financeiro e empresarial.	CM- CCT CSC CSIEE
-----------------------	--	---	--	----------------------------

GRADO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN DE CADA ESTÁNDAR.

- A dignidade da persoa: atributos e consecuencias derivados desta.
- Dereitos e liberdades dos individuos establecidos na DUDH que o Estado debe respectar.
- Fenómeno da socialización global.
- Perigos da socialización global á marxe dos valores éticos universais.
- Medios de comunicación de masas e socialización global. Conflito entre liberdade de expresión outros dereitos.
- Importancia e valor da reflexión ética como defensa dos DDHH.
- Novos campos da ética aplicada: profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.;
- Proxecto de vida persoal: límites e oportunidades que ofrecen as circunstancias persoais, e valores éticos que serven como guía.
- Éticas formais e éticas materiais.
- Ética kantiana: carácter formal. Autonomía da persoa como valor ético fundamental.
- Deberes cívicos como cumprimento de valores éticos e como defensa e difusión dos dereitos humanos.
- Perigos dunha globalización sen valores éticos.
- Promoción dos DDHH por parte dos Estados: fomento e ensino dos valores éticos.
- Dereito e leis: finalidade, características e xustificación ética.
- Conflitos entre principios éticos individuais e principios normativos sociais.
- Os DDHH como ideais irrenunciáveis.
- Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.

5. METODOLOXÍA, MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS.

A cultura filosófica asociada aos contidos das materias require de explicacións profesoras, a clásica lección; porén, na medida en que a determinación da praxe docente polo currículo o permita, os conceptos, ideas, teorías e procedementos filosóficos esixen, para unha real asimilación dos mesmos, de experiencias prácticas: lectura, diálogo, comentario de texto, reflexión persoal do alumnado que incorpore eses conceptos ou os defronte con ideas e teorías filosóficas.

Neste sentido, as materias adscritas ao departamento de Filosofía han de concibirse como o lugar e a ocasión para que, a partir das motivacións e circunstancias particulares de cada grupo e cada alumno, detecten, expresen e analicen (a través da experiencia e a participación) non só unha comprensión ampla e precisa das aportacións da Filosofía, senón tamén da implicación de todos estes aspectos coa realidade multicultural e globalizada en que vivimos. Sería un obxectivo prioritario que o alumnado rematase o curso cunha visión persoal e ética da existencia da especie humana, da súa sociedade e da súa propia vida cotiá.

Os alumnos e as alumnas deberán desenvolver un pensamento e unha actitude críticos que se sustenten en competencias clave tanto para comprender o mundo como para tomar unha actitude de compromiso social e cívico. Por iso farase fincapé na necesidade de analizar, formular e dar solucións a problemas presentados polos textos tamén cun fondo ético.

Adoptaranse, xunto coa tradicional lección explicativa, métodos activos, indutivos e mixtos; é dicir, métodos eminentemente participativos onde se alterna o traballo individual co traballo en grupo.

A finalidade propedéutica e orientadora da Filosofía esixe o traballo con metodoloxías específicas e que estas comporten un importante grao de rigor científico e de desenvolvemento de capacidades intelectuais de certo nivel (analíticas, explicativas e interpretativas). Isto lograrase de acordo cos criterios metodolóxicos seguintes:

- Adaptación ás características do alumnado, ofrecendo actividades diversificadas de acordo coas capacidades intelectuais propias da etapa.
- Autonomía: facilitar a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo.
- Actividade: fomentar a participación do alumnado na dinámica xeral da aula, combinando estratexias que propicien a individualización con outras que fomenten a socialización.
- Motivación: procurar espertar o interese do alumnado pola aprendizaxe que se lle propón.
- Integración e interdisciplinabilidade: presentar os contidos cunha estrutura clara, mostrando as relacións entre os contidos de Filosofía e os doutras disciplinas doutras áreas.
- Rigor e desenvolvemento de capacidades intelectuais de certo nivel (analíticas, explicativas e interpretativas).
- Variedade na metodoloxía, dado que o alumnado aprende a partir de fórmulas moi diversas.

Máis concretamente, estes criterios metodolóxicos deben ter en conta os criterios de avaliación seguintes:

- Ler comprensivamente e analizar, de forma crítica, textos significativos e breves.
- Argumentar e razoar os propios puntos de vista sobre as temáticas mostradas nos textos de forma oral e escrita, con claridade e coherencia.
- Seleccionar e sistematizar información obtida de diversas fontes.
- Analizar e argumentar sobre temas propostos.

A forma de conseguir estes obxectivos queda, en cada caso, a xuízo do profesorado, consonte co propio carácter, a concepción do ensino e as características do seu alumnado.

Algunhas consideracións máis. Débese procurar que os alumnos e alumnas:

- a)** engarcen a filosofía coas súas inquiredanzas persoais e co seu entorno social;
- b)** amplíen o mundo no que viven de modo que se integren nel non so as realidadescotiás senón tamén nos problemas e na historia do conxunto da sociedade na queviven;
- c)** se poñan en situación de considerar como cousa propia a cultura filosófica herdada e as cuestións ás que se abren no presente;
- d)** escriban algo polo menos unha vez á semana; lendo e pondo en común e a debate -despois da exposición do profesor- a redacción de breves pero argumentadas composicións persoais;
- e)** escoiten con paciencia aos demais, se poñan no lugar do outro e sexan quen de condensar o escoitado;
- f)** traten de fundar as posturas que menos entenden e menos comparten.
- g)** perciban a través da lectura de xornais que os problemas da filosofía non son simples temas académicos ou históricos;
- h)** establezan as debidas relacións cronolóxicas dalgúns feitos relevantes da historia da sociedade, da política, da cultura, da filosofía ou da ciencia;
- i)** en calquera caso, recorden que a admiración é o paso primeiro obrigatorio para entrar na filosofía, e a través dela, no conxunto da verdadeira vida intelectual, responsable e solidaria

Resulta pois conveniente utilizar estratexias didácticas variadas, que combinen as estratexias expositivas, acompañadas de actividades de aplicación e as estratexias de indagación. Entre outros, na clase traballarase por medio de:

- Reflexións persoais do alumnado sobre temas, ideas ou feitos propostos polo profesorado.
- Lectura, análise e resume-comentario de textos e de libros recollidos de diversos ámbitos e que reflexionen acerca da realidade natural, social, cultural, ou humana da mente.
- Planificación e execución, a partir de diferentes fontes de información (bibliográficas e informáticas) de pequenos traballos de investigación e disertación acerca dos problemas tratados, valorándose a súa presentación en soporte informático, para a súa exposición e debate.
- Visionado e comentario dalgunha película ou documental.

En canto aos materiais e recursos didácticos, cabe apuntar que o material de base, desenvolvido polo profesorado, se proporcionará aos alumnos. Poderán aconsellarse libros de texto, non obrigatorios, que poderán ser empregados como apoio informativo. Poderanse empregar outros medios e fontes de información que o profesorado estime oportunos: dicionarios, historias, textos clásicos, revistas, xornais, páxinas web... O profesorado, se o estima oportuno, poderá pedir ou aconsellar a lectura dalgún libro axustado ao currículo de cada unha das materias e, obviamente, das súas capacidades de lectura comprensiva.

Por iso, ademais das aulas, poderanse utilizar outros espazos de que dispón o centro (biblioteca e aulas de informática, fundamentalmente) para levar a cabo as diferentes tarefas.

Os alumnos terán un caderno de traballo onde irán facendo un rexistro das diferentes actividades de aprendizaxe e ensinanza, e, cando o profesorado así o indique, de apontamentos e información teórica. O caderno de traballo poderá adoptar a forma de Diario Filosófico.

O profesorado do departamento terá activas as súas aulas virtuais, como ferramenta de apoio á docencia.

6. AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN.

6.1. AVALIACIÓN INICIAL.

Aínda que non é doado realizar sempre unha precisa avaliación dos coñecementos previos relativos ás materias adscritas a este departamento, si podemos realizar unha aproximación a nivel xeral.

A avaliación inicial neste curso 2022-2023 realizarase durante as primeiras semanas do curso escolar e comprenderá as accións que permitan identificar as dificultades do alumnado, así como as súas necesidades de atención educativa. A tal fin realizaremos en primeiro lugar unha *análise dos informes de avaliación individualizados* do curso anterior e procederemos -a través da posta en común cos compañeiros do departamento- a identificar a situación cognitiva e competencial de partida. Finalmente, a través do diálogo acerca das súas experiencias procuraremos obter alomenos un certo -porén vago e impreciso- *coñecemento da situación emocional* do alumnado.

Nos distintos niveis da materia de Valores Éticos non nos preocuparemos tanto dos contidos como dos procedementos e das actitudes. Valoraremos a información aportada polos compañeiros do departamento que impartiron esa materia no curso anterior acerca das competencias, fortalezas e debilidades dos nosos alumnos.

En Historia da Filosofía de 2º de Bacharelato, á parte da información recabada a través dos membros do departamento, a avaliación inicial -a través dunha batería de preguntas- procurará converterse en repaso dalgunhas cuestións clave pero tamén servirá como marco de referencia para afrontar o desenvolvemento da asignatura a través da revisión de:

- conceptos clave referidos aos distintos ámbitos da filosofía: epistemoloxía, metafísica, antropoloxía, ética e política;
- elementos clave desde o punto da evolución histórica da filosofía, recoñecendo épocas e autores significativos.

En Ética e Filosofía do Dereito de 2º de Bacharelato, á parte da información recabada dos outros membros do departamento, buscaremos indagar nas motivacións e intereses que deron lugar á elección desta materia no currículo particular dos alumnos matriculados nesta asignatura e farase unha proba na que se procurará ver o nivel de coñecementos relativos ó ámbito da Ética e o Dereito adquiridos por eles ó longo da ESO e o anterior curso de bachelato (Valores Éticos, Filosofía de 4º ESO e Filosofía de 1º de Bacharelato).

En Psicoloxía de 2º de Bacharelato, á parte da información recabada dos outros membros do departamento, buscaremos indagar nas motivacións e intereses que deron lugar a elección desta materia no currículo particular dos alumnos-as matriculados nesta asignatura. A partir de aí abriremos os distintos campos de acción da psicoloxía como ciencia. Igualmente tentaremos detectar: a) as súas destrezas lingüísticas a través da lectura e análise de textos e, se fose pertinente (dado que no currículo a Filosofía de 1º de Bacharelato), b) os seus coñecementos concretos a través da elaboración dun listado de conceptos que lembren do curso anterior, das súas lecturas ou do seu acervo cultural.

En Oratoria de 2º de Bacharelato, a avaliación inicial stirá nun brevísimos discurso improvisado sobre un tema proposto polo profesor, no cal o alumno se verá exposto a situación de falar en público seguindo determinadas instrucións que se lle darán no momento.

6.2. AVALIACIÓN E RECUPERACIÓN NO PROCESO DE APRENDIZAXE DO ALUMNADO.

En xeral, nas materias correspondentes a este Departamento realizarase algún tipo de exposición escrita ou oral para cada avaliación, na cal se abordarán os aspectos traballados nas clases ben a través de preguntas de desenvolvemento ou concreción teórica (preguntas tipo test) ben a través dun comentario de texto ben a través dalgunha exposición persoal onde o alumnado deberá expresar a súa madurez intelectual nos temas traballados.

Sempre que sexa posible procurárase a realización das mesmas de xeito presencial, realizándose na hora de clase ou -se fose preciso- noutro momento dentro do horario escolar.

Para a cualificación desas probas seguirase un criterio global. Terase en conta non so a mera exposición de contidos senón tamén a precisión e o rigor na exposición, a coherencia e o nivel de profundidade acadado, a orixinalidade e a capacidade crítica -expresións de madurez persoal- valorándose ademais o esforzo por aplicar os coñecementos adquiridos.

En calquera caso os criterios de cualificación virán determinados polos seguintes criterios de avaliación xeral:

- Comprensión e asimilación de conceptos, ideas e teorías filosóficos.
- Capacidade crítica perante textos, discursos e mensaxes.
- Manexo de conceptos filosóficos na elaboración de reflexións, comentarios de texto, etc.
- Capacidade de análise e argumentación.
- Capacidade de diálogo, contraargumentación e debate filosóficos.
- Desenvolvemento das capacidades de razoamento, sentimentos e vontade na elaboración da personalidade e na toma de decisións.
- Ser quen de separar e distinguir os ámbitos privado e público para o ámbito das decisións e accións humanas.
- Procurar a integración e coherencia entre os coñecementos teóricos dos valores e a aplicación e uso dos mesmos nas súas accións cotiás no centro de ensino.

Porén, tal como se apunta tanto nos obxectivos como nos principios que guían a metodoloxía didáctica, a nota da avaliación non só dependerá da cualificación das probas escritas e/ou orais.

Teranse en conta os aspectos que poidan contribuír a mostrar contidos de tipo procedemental e actitudinal:

- participación activa na clase;
- exposicións dalgún aspecto das distintas unidades usando os recursos TIC;
- disertacións ou breves ensaios filosóficos,
- comentarios de texto;
- lectura, resume e comentario dalgún libro relacionado con algún contido curricular.

Neste senso, cabe apuntar que a importancia dos estándares que implican habilidades prácticas variará segundo o nivel educativo e a materia concreta na que nos centremos. Así:

- En Valores Éticos de 2º da ESO, poden representar ata o 100% da cualificación.
- En Valores Éticos de 4º da ESO, poden representar ata o 50% da cualificación.
- En Historia da Filosofía de 2º de Bacharelato poden representar ata un 30% da cualificación.
- En Psicoloxía de 2º de Bacharelato poden representar ata un 70% da cualificación.
- En Ética e Filosofía do Dereito poden representar ata un 50% da cualificación.
- En Oratoria representan o 100%.

En canto as cualificacións, cabe apuntar que só a partir das 75 décimas se transforma a nota obtida en cada avaliación e no curso no número enteiro seguinte.

A nota final será a media aritmética das notas das tres avaliacións tendo en conta que o cálculo da media do curso farase coa nota real (coas décimas obtidas polo alumnado) e non a partir dos números enteiros dos boletíns concretados a partir das devanditas notas con decimais.

Un alumno que, chegado xuño, teña unha ou dúas avaliacións suspensas cun 3 ou máis, pode aprobar directamente na avaliación ordinaria sempre que a media das tres avaliacións supere os 5 puntos. Porén, un alumno que, chegado xuño, teña algunha avaliación con menos dun 3, deberá recuperar esa avaliación. Non se fará media se nalgunha avaliación o alumno non chega a 3 puntos; en tal caso, deberá recuperar a avaliación e obter máis de 3 puntos na mesma para poder facer media coas outras avaliacións.

Un alumno que, chegada a convocatoria ordinaria de xuño, non acade o aprobado coa media das tres avaliacións, deberá facer a recuperación das avaliacións suspensas. Se aínda así, a materia lle queda suspensa, terá outra opción na convocatoria extraordinaria.

Por último, faise constar que copiar na proba de control escrita ou en calquera dos outros traballos é motivo de retirada de exame e falta disciplinaria (leve). Igualmente cabe indicar que se o profesor ou profesora da materia tivese dúbidas razoables acerca da licitude dos medios empregados por algún alumno ou alumna para obter unha determinada cualificación nun exame poderá esixirlle no prazo dunha semana que se someta a unha defensa oral da materia correspondente ao mesmo.

6.3. PROCEDIMENTOS E INSTRUMENTOS PARA A AVALIACIÓN CONTINUA.

Os sistemas de avaliación son múltiples e cada profesor aplicaraos tendo en conta as distintas materias e as circunstancias concretas nas que se desenvolva o currículo; pero en calquera caso, nos instrumentos de avaliación que se deseñen, deberán estar presentes as seguintes:

Actividades conceptuais. Nelas os alumnos e alumnas deberán ser capaces de manexar un vocabulario específico e definir con precisión e claridade os conceptos centrais de cada unidade.

Actividades de comentario de texto. Fundamentalmente, o alumnado debe ser capaz de analizar un texto, identificando o seu tema, tese, ideas secundarias así como os argumentos ou estruturas de razoamento do texto.

Actividades de síntese. Este tipo de actividades están orientadas á comprensión dos contidos temáticos das diferentes unidades e á reelaboración dos devanditos contidos. O alumnado debería poder entender e expoñer os principais puntos do tema e razoar a partir deles.

Actividades de razoamento e argumentación. Supoñen unha maior autonomía por parte do alumnado, posto que debe elaborar unha idea fundamentada e apoiada nunha serie de argumentos. Esta actividade pode realizarse de forma escrita, como unha redacción, unha toma de postura ante unha tese, etc., ou oralmente, nunha exposición pública ou nun debate.

Cada instrumento de avaliación debe ter distinto peso á hora da cualificación final, para o que haberá que valorar a fiabilidade, a obxectividade, a representatividade, a adecuación ao contexto do alumnado, etc., dos mencionados instrumentos.

6.4. PROCEDEMENTO PARA A AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA.

A avaliación extraordinaria constará dunha proba escrita de semellantes características as cuestións teóricas, comentarios de texto ou traballos ordinarios desenvolvidos durante o curso. A nota da proba virá determinada polos mesmos principios arriba apuntados.

6.5. PROCEDEMENTO PARA A RECUPERACIÓN DE MATERIAS PENDENTES DE CURSOS ANTERIORES.

En xeral, cabe apuntar que dentro do plan de recuperación dos alumnos con materias pendentes de cursos anteriores, establécese como criterio o seguimento continuado a través de distintos cuestionarios e outras actividades que cumprirán as indicacións arriba expostas.

Cada mes recibiríanse as actividades dos alumnos-as, establecéndose os obxectivos para o seguinte período (mensual), avaliándose o traballo e repartíndose as novas actividades.

Se con esta dinámica non se acadase a consecución dos obxectivos establecidos, habería unha proba escrita a finais do mes de maio (para a convocatoria ordinaria de xuño) ou xuño de 2023, seguindo o calendario establecido desde a CCP.

Porén, en Valores Éticos cabe a posibilidade de que o alumno-a aprobe a materia pendente se aproba a materia do nivel que cursa na actualidade, sempre e cando o profesor-a estime que o alumno-a cumpre de modo incuestionable cos contidos procedementais e actitudinais esixidos.

6.6. AVALIACIÓN DO PROCESO DE ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE.

Como xa se ten indicado, iremos adaptando a nosa programación e o desenvolvemento do proceso ensino-aprendizaxe en función das características, capacidades, habelencias e actitude do alumnado. Será por iso imprescindible actuar nun constante proceso de retroalimentación entre a programación, o traballo na aula, os resultados que se vaian conseguindo.

Os resultados nas diferentes probas e en cada periodo de clase serán esenciais como indicadores da adecuación do proceso de ensino-aprendizaxe. Igualmente, o diálogo permanente co alumnado, co titor de cada aula e cos pais a través do titor, o intercambio de información con outros docentes nas xuntas de avaliación serán instrumentos axeitados para revisar, avaliar e, se fose preciso, modificar a programación non só en función dos resultados académicos senón en función do desenvolvemento integral de todos os alumnos da aula.

Cabe lembrar ademais que unha das tarefas fundamentais das xuntanzas de Departamento será a de facer un seguimento avaliativo da programación. Se os nosos

obxectivos non nos permiten acadar os resultados esperados, implicaría a necesaria revisión e modificación da presente programación. En consecuencia, *a presente programación poderá ser obxecto dalgunha variación, previa conformidade dos membros do Departamento, en beneficio do proceso de ensino-aprendizaxe.*

Neste sentido, a reflexión docente e a autoavaliación do desenvolvemento das programacións didácticas levarase a cabo ao finalizar cada avaliación.

No caso da Historia da Filosofía de 2º de bacharelato temos unha avaliación externa, que con todas as súas limitacións nos orienta cada curso.

7. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

O tratamento á diversidade debe incidir en atender no posible as circunstancias persoais do alumnado e ó contexto no que se desenvolve a súa educación, así como en ter en conta os intereses e motivacións do alumnado. Polo tanto, coa finalidade de atender no posible ás peculiaridades persoais do alumnado dentro do seu proceso de aprendizaxe, ó longo do curso adoptaranse medidas tendentes a proporcionar certos reforzos pedagóxicos ós alumnos e alumnas que os necesiten, así como a programar aprendizaxes complementarios para aquel alumnado que, polas súas especiais aptitudes, excedan o nivel medio do curso en canto a coñecementos da materia. Como medidas de reforzo á aprendizaxe, propóñense as seguintes:

- Programar actividades, exercicios, lectura e comentario de textos, etc. Máis sinxelos para o alumnado con dificultades de aprendizaxe; sobre todo, nos primeiros meses de clase. Desta maneira, intentarase que progresivamente comprendan os principios esenciais para poder introducirse, posteriormente, naqueles temas máis abstractos ou complexos.
- Proporcionarlles axuda directa naquelas actividades que se realicen na aula, coa finalidade de ir orientando de maneira personalizada o seu proceso de aprendizaxe.
- Incluír dentro do seu plan de traballo actividades sinxelas e adicionais que lles permitan cubrir as lagoas conceptuais que posúan.
- Nos traballos en grupo, organizar estes de tal maneira que este alumnado se atope distribuído en diferentes grupos, co fin de poder ser axudados polos compañeiros con mellor rendemento académico na realización das tarefas.
- Se existise alumnado de altas capacidades ou cun maior nivel de coñecementos, programaríanse medidas pedagóxicas complementarias:
 - a) lecturas dirixidas de libros ou textos de maior dificultade conceptual; e
 - b) actividades complementarias sobre aqueles temas que máis lles interesasen.

8. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES.

Como actividades complementarias propoñemos a asistencia a conferencias, representacións teatrais ou proxeccións, tanto programadas dende o centro como as que teñen lugar na cidade e teñan que ver co currículo do curso.

9. CONCRECIÓN DE ELEMENTOS TRANSVERSAIS.

Nas materias adscritas a este Departamento, algúns contidos da materia xa por si afondan e desenvolven estes elementos. En eidos coma o respecto á diversidade e a igualdade é especialmente patente. Aquí abórdanse coma contidos elementos transversais que deberían tratarse en todas as demais materias, fomentárase o desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade, e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social.

Do mesmo xeito, promoverase a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto por igual aos homes e ás mulleres, e ás persoas con discapacidade, e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e a consideración ás vítimas do terrorismo, e a prevención do terrorismo e de calquera tipo de violencia.

A programación docente debe abranguer en todo caso a prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia, incluído o estudo do Holocausto xudeu como feito histórico.

Evitaranse os comportamentos e os contidos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero, favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transexual, transxénero e intersexual.

Tamén se fomentarán as medidas para que o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar o espírito emprendedor e a iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.

No ámbito da educación e a seguridade viaria, promoveranse accións para a mellora da convivencia e a prevención dos accidentes de tráfico, coa finalidade de que os/as alumnos/as coñezan os seus dereitos e deberes como usuarios/as das vías, en calidade de peóns, viaxeiros/as e condutores/as de bicicletas ou vehículos a motor, respecten as normas e os sinais, e se favoreza a convivencia, a tolerancia, a prudencia, o autocontrol, o diálogo e a empatía con actuacións adecuadas tendentes a evitar os accidentes de tráfico e as súas secuelas.

Elementos transversais tales como a comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, a actitude emprendedora, e a educación cívica e constitucional traballaranse en

todas as materias, sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunhas das materias de cada etapa.

10. ACCIÓNS DE CONTRIBUCIÓN AOS PROXECTOS DO CENTRO.

10.1. ACCIÓNS DE CONTRIBUCIÓN AO PROXECTO LECTOR.

Nos programas de todas as asignaturas asumidas polo Departamento existen indicacións metodolóxicas en referencia á lectura e á comprensión lectora. Son aspectos estes obviamente avaliados e avaliados.

En todo caso, nas aulas diariamente lense textos en voz alta. Non só se len, senón que se comentan para buscar a súa mellor comprensión. Os textos refírense tanto aos contidos específicos das distintas unidades da materia como a fragmentos de obras filosóficas, textos de opinión en xornais, noticias,...

A *lectura diaria*, tanto a persoal coma a que se realiza en voz alta, atenta e minuciosa dos textos que traballamos cada día en clase relata sempre problemas de comprensión que impiden de modo obvio chegar ós conceptos filosóficos máis profundos se non se posúen habilidades básicas para comprender e interpretar a información coa que se traballa.

En todas as asignaturas do departamento traballar a comprensión é esencial; polo que sempre hai un tempo adicado á lectura detallada e comprensiva de textos, tanto explicando o significado das palabras, coma analizando a estrutura, subliñando o relevante de cada apartado, sinalado as ideas principais a través dos exercicios para favorecer a comprensión lectora.

Co propósito de garantir a paulatina capacitación do alumnado nas competencias básicas de cara á súa formación como cidadáns activos e solidarios, os membros deste Departamento facemos constar o noso interese polo Plan Lector do Centro e queremos contribuír ao seu éxito.

Nas Memorias dos pasados cursos, quixemos deixar constancia do proceso de reorganización do material bibliográfico do departamento, primando, en primeiro lugar a incorporación das novas edicións dos textos dos autores clásicos e, en segundo lugar,- coordinándonos co servizo de biblioteca do centro- a adquisición de material bibliográfico accesible ás capacidades e -na medida do posible- aos intereses do alumnado. Concretamente no curso inmediatamente anterior 2021-2022, e coa vista posta no temario LOMLOE, fixemos adquisicións de literatura filosófica feminista e de obras filosóficas de filósofas. Para este curso 2022-2023, temos previsto aumentar o fondo bibliográfico cunha publicación filosófica periódica (trimestral) e libros tanto para o departamento como para a biblioteca. Nas derradeiras semanas do curso precedente o xefe do departamento estivo reorganizando a sección de libros de filosofía, psicoloxía e antropoloxía da biblioteca do centro e nas primeiras semanas ou mesmo meses do entrante completará esa laboura.

Se ofrecerá ao alumnado orientación bibliográfica e recomendacións de libros que polas súas características poidan ser de interese para a súa formación filosófica e cidadá. A lectura, resume e comentario de libros de temática filosófica (novela, teatro ou ensaio) poderán formar parte da avaliación do alumnado (para elo o profesorado valorará a dispoñibilidade de tempo e motivación do alumando).

10.2. ACCIÓNS DE CONTRIBUCIÓN AO PLAN T.I.C.

Ao longo deste curso 2022-23 buscaremos facer uso das novas tecnoloxías da información e da comunicación, a través da posta en práctica dos procedementos seguintes:

- Aulas Virtuais activas.
- Enlaces a páxinas web de referencia filosófica. Neste senso, á parte de entrar en wikipedia para calquera concepto ou autor; tamén son de notable interese, entre outras, as seguintes:
 - www.cibernous.com (proxecto educativo premiado polo MEC).
 - www.webdianoia.com (biografías, obras, pensamento, textos, exercicios).
 - www.lacavernadeplaton.com (lugar de encontro en filosofía).
 - <http://serbal.pntic.mec.es> (Revista de filosofía del MEC, A parte Rei).
 - <http://www.asociaciondoutorcastro.org/> (portal galego de filosofía).
 - <http://www.filosofia.org/> (portal de filosofía da Fundación Gustavo Bueno).
- Canais de Youtube. Un elemento fundamental para a educación actual, é sen dúbida o emprego de recursos audiovisuais. Sen dúbida en Youtube atopamos unha fonte inesgotable de medios que resultan moi atractivos aos nosos alumnos-as, polo seu dinamismo e polo tipo de linguaxe áxil e cercana. Neste senso, caben destacar algúns canais de temática filosófica, que dependendo da temática e grao de dificultade nos contidos presentados podemos usar; a saber:
 - *Unboxing Philosophy.*
 - *La aventura del pensamiento.*
 - *Mentira la Verdad.*
 - *Educatina.*
 - *Redes.*
 - *Vsauce.*
- Traballos presentados en soporte informático. Se invitará ao alumnado a que presenten os seus traballos en soporte informático, no que aparezan referencias a páxinas web, se realicen presentacións en power-point, se inserten imaxes, vídeos ou audios da rede. A experiencia de cursos anteriores anima a afondar nestes procedementos.
- Uso das aulas de informática do centro cando o estime oportuno o profesorado e en función da dispoñibilidade das mesmas.

11. MECANISMOS DE REVISIÓN DA PROGRAMACIÓN

Como xa era habitual, en toda programación didáctica establecíase un apartado no que se apuntaban os mecanismos de revisión da programación para facer fronte a calquera situación ou circunstancia que impedise o desenvolvemento normal da

mesma nos termos presentados ao comezo do curso. As programación didáctica incorporarán un plan de reforzo e recuperación no que se terán en conta as aprendizaxes imprescindibles non adquiridas no curso anterior e que se desenvolverán a través de axustes curriculares e medidas metodolóxicas e organizativas.

Sen dúbida que estas adaptacións terán que estar coordinadas non só entre os membros do departamento senón que tamén implican a intervención dos equipos docentes. Non será tampouco cuestión que se poida solventar en poucas sesións; porén hai que ter presente que as circunstancias, necesidades e esixencias educativas son moi variables entre a situación do alumnado ESO e o de 2º de Bacharelato.

En calquera caso, máis alá das indicacións que se podan presentar neste momento inicial do curso, debemos estar expectantes e ao longo do curso, nas reunións de Departamento iremos contrastando as medidas indicadas nesta programación e establecendo, se fose preciso, os cambios precisos que na nosa práctica docente se observen como necesarios.

12. PROPOSTAS DE MELLORA PARA O VINDEIRO CURSO.

Aqueles aspectos que consideremos oportunos proceder a modificalos, indícase na Memoria de remate deste curso 2022-2023. Igualmente propóranse as melloras que se consideren oportunas para o vindeiro curso 2023-2024.